

RENAÎTRE DANS LA GUERRE.

LOUHANSK,
UN MUSÉE DÉPLACÉ.

Première publication en 2023 par edition BONA, Lviv

Approuvé pour publication par un comité scientifique composé de représentants du Musée d'histoire régionale de Louhansk et de l'Université de Genève (Protocole n° 1 du 15.11.2023).

Édité par Vira Orlovska, Peter Bille Larsen, Olesia Milovanova

Commissaires de l'exposition et coordination du projet : Vira Orlovska, Peter Bille Larsen, Olesia Milovanova

Graphisme : Oleksandr Bukreyev

Scénographie : Ihor Homa, Oleksiy Bykov

Production audio : Niels Olsen

Production vidéo : Fedir Chichkov, Nataliia Khasanshin

Photographie : Fedir Chichkov, Viktoriya Vereshchynska, Kostyantyn Skomarokh, Oleksandr Volchanskyi, Oleksiy Bykov, Oleksandr Bukreyev

Traduction, ukrainien - anglais : Vira Orlovska

Traduction, anglais - français : Clément

Kervégant, Chloé Baruffa

Rédaction linguistique, anglais : Sue Redgrave, Peter Bille Larsen

Révision linguistique, ukrainien : Olha Bukreyeva

Reviewers: O. V. Naboka, Doctor of Historical Sciences, Professor, Head of the Department of History of Ukraine at Luhansk Taras Shevchenko National University.

V. S. Lavrenko, PhD in History, Deputy Research Director of the Dmytro Yavornytsky National Historical Museum of Dnipro, Associate Professor of the Department of World History at Oles Honchar Dnipro National University.

УДК 069.4-045.22(477.61)

B42 Відродження у часи війни. Луганськ, переміщений музей / Луганський обласний краєзнавчий музей. – Л.: ПП «Видавництво «Бона», 2023. – 76 с.

ISBN 978-617-8097-50-9

First published 2023 by BONA publishing, Lviv

Approved for publication by the Scientific and Methodological Council consisting of representatives of the Luhansk Regional History Museum and the University of Geneva (Protocol No. 1 of 15.11.2023)

Edited by Vira Orlovska, Peter Bille Larsen, Olesia Milovanova

Exhibition curation and project coordination: Vira Orlovska, Peter Bille Larsen, Olesia Milovanova

Graphic design: Oleksandr Bukreyev

Scenography: Ihor Homa, Oleksiy Bykov

Audio production: Niels Olsen

Video production: Fedir Chichkov, Nataliia

Khasanshin

Photography: Fedir Chichkov, Viktoriya Vereshchynska, Kostyantyn Skomarokh, Oleksandr Volchanskyi, Oleksiy Bykov, Oleksandr Bukreyev

Translation, Ukrainian - English: Vira Orlovska

Translation, English - French: Clément Kervégant, Chloé Baruffa

Language editing, English: Sue Redgrave, Peter Bille Larsen

Language editing, Ukrainian: Olha Bukreyeva

Réviseurs: O. V. Naboka, docteur en sciences historiques, professeur, chef du département d'histoire de l'Ukraine à l'université nationale Taras Shevchenko de Louhansk.

V. S. Lavrenko, docteur en histoire, directeur de recherche adjoint du Musée historique national Dmytro Yavornitsky de Dnipro, professeur associé du département d'histoire mondiale à l'université nationale Oles Honchar de Dnipro.

Вперше опубліковано 2023 року. Видавництво БОНА, Львів

Затверджено до друку Науково-методичною радою у складі представників Луганського обласного краєзнавчого музею та Женевського університету (протокол № 1 від 15.11.2023 р.)

За редакцією Віри Орловської, Пітера Білла Ларсена, Олесі Мілованової

Кураторство виставки та координація проекту: Віра Орловська, Пітер Білл Ларсен, Олеся Мілованова

Графічний дизайн: Олександр Букреев

Сценографія: Ігор Гома, Олексій Биков

Звукорежисурa: Нільс Ольсен

Відеопродакшн: Федір Чичков, Наталія Хасаншин

Фотографія: Федір Чичков, Вікторія Верещинська, Костянтин Скомарох, Олександр Волчанський, Олексій Биков, Олександр Букреев

Переклад на англійську: Віра Орловська

Переклад на французьку: Клеман Кервеган, Клої Баруффа

Редагування англійської мови: Сью Редгрейв, Пітер Білл Ларсен

Лінгвістичне редагування, українська мова: Ольга Букреева

Рецензенти: О. В. Набока, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

В. С. Лавренко, кандидат історичних наук, заступник директора з наукової роботи Дніпровського національного історичного музею імені Д. І. Яворницького, доцент кафедри всесвітньої історії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

© V. I. Orlovska, P. B. Larsen, O. V. Milovanova, 2023

© Luhansk Regional History Museum, 2023

© Geneva Heritage Lab (University of Geneva), 2023

REVIVAL IN TIMES OF WAR

ВІДРОДЖЕННЯ У ЧАСИ ВІЙНИ

LUHANSK,
A DISPLACED MUSEUM

ЛУГАНСЬК,
ПЕРЕМІЩЕНИЙ МУЗЕЙ

ОБМІН

GERDA HENKEL STIFTUNG

UN:Refugees

2 Remerciements

Acknowledgements | Подяки

4 L'ouverture

Opening | Вступне слово

10 Réflexions scénographiques

Scenography reflections | Сценографічні рефлексії

14 Un musée sur la ligne de feu

A museum in the line of fire | Музей на лінії вогню

20 Aux commencements du Musée

Beginnings of the museum | Витоки музею

24 La rue

The street | Вулиця

2014: Les prémices de la guerre 26

2014: The first wave of war | 2014: Перша хвиля війни

2014: Chroniques photographiques 30

2014: Photographic chronicles | 2014: Фотохроніка

2015 - 2022: Musée divisé 32

2015 - 2022: Divided museum | 2015 - 2022: Розколотий музей

Récits d'exil 38

Tales of displacement | Історії переміщення

Prends le plus important 46

Take only what is most important | Візьми лише найважливіше

Entre les mots et le silence:
la collection exilée 48

Between words and silence: the exiled collection
Між словами і мовчанням

• Remerciements
Acknowledgements | Подяки

Cette exposition n'aurait pas été possible sans le soutien de plusieurs partenaires, organisations et individus dévoués. Nous sommes particulièrement reconnaissants à tous ceux qui ont partagé des documents de leurs propres archives dans le cadre de l'exposition : Serhiy Telizhenko, Oleksandr Volchanskyi, Oleksiy Bykov, et bien d'autres. Une gratitude particulière va à ceux qui ont partagé leur expérience du musée, à travers la vie sous l'occupation russe, les difficultés et les incertitudes de l'exil, ou en soutenant et en inspirant la renaissance du musée à maintes reprises.

Cette exposition est le fruit d'un processus de co-création entre le Musée d'histoire régionale de Louhansk, le Geneva Heritage Lab (Université de Genève) et le Département d'histoire contemporaine de l'Université de Fribourg. Elle a débouché sur une exposition d'affiches présentées à l'Université de Fribourg le 31 mai 2023. La fondation internationale OBMIN, qui offre une plateforme de soutien aux musées ukrainiens touchés par la guerre, et la Gerda Henkel Stiftung ont apporté une aide précieuse pour permettre aux professionnels du musée de Louhansk de collaborer à la préparation de cette exposition. Nous sommes également reconnaissants au Fonds Général de l'Université de Genève, à la Délégation intégration de l'Université de Genève et à l'Institut de Gouvernance Environnementale et de Développement Territorial pour leur soutien inestimable dans la réalisation de cette exposition. Nous exprimons notre profonde gratitude envers l'équipe de l'exposition de l'Université de Genève en général, et envers Jean-Luc Sudan en particulier, pour avoir offert un environnement accueillant et propice à la présentation des recherches des chercheurs de l'Université de Genève au grand public.

This exhibition would not have been possible without the support of several dedicated partners, organisations, and individuals. We are particularly thankful to all who have readily shared materials from their own archives to the exhibition: Serhiy Telizhenko, Oleksandr Volchanskyi, Oleksiy Bykov, and many others. Special gratitude goes to those who have shared in the experience of the Museum, through life under Russian occupation, the hardships and uncertainties of displacement, or by supporting and inspiring the revival of the Museum time and again.

This exhibition started as a co-creation process between the Luhansk Regional History Museum, the Geneva Heritage Lab (University of Geneva), and the Department of Contemporary History, University of Fribourg. This resulted in a poster exhibition presented at the University of Fribourg on 31 May, 2023. The international foundation OBMIN, which offers a platform of support to Ukrainian museums affected by the war, and the Gerda Henkel Stiftung provided valuable support to enable the Luhansk Museum professionals to collaborate in the preparation of this exhibition. We are also grateful to Fonds Général de l'Université de Genève, the Délégation intégration de l'Université de Genève, and the Environmental Governance and Territorial Development Institute for providing invaluable support to make this exhibition happen. We deeply appreciate the support from the University of Geneva exhibition team in general, and Jean-Luc Sudan in particular, for offering a welcoming and enabling environment to the University of Geneva scholars to present their research to the general public.

Ця виставка була б неможливою без підтримки кількох відданих партнерів, організацій та приватних осіб. Ми особливо вдячні всім, хто охоче поділився матеріалами з власних архівів для виставки: Сергію Теліженку, Олександрю Волчанському, Олексію Бикову та багатьом іншим. Особлива подяка тим, хто розділив досвід Музею – російську окупацію, труднощі та невизначеність переміщення, – або ж підтримував та надихав Музей на відродження знову і знову.

Виставка створена у співпраці Луганського обласного краєзнавчого музею, Geneva Heritage Lab (Женевського університету) та кафедри сучасної історії Фрібурзького університету. Результатом стала банерна виставка, презентована у Фрібурзькому університеті 31 травня 2023 року. Міжнародний фонд OBMIN, який пропонує платформу для підтримки українських музеїв, постраждалих від війни, а також Gerda Henkel Stiftung надали цінну підтримку, що дозволила фахівцям Луганського краєзнавчого музею працювати над підготовкою цієї виставки. Ми також вдячні Генеральному фонду Женевського університету, Інтеграційному офісу Женевського університету та Інституту екологічного управління та територіального розвитку за неоціненну підтримку, яка зробила цю виставку можливою. Ми безмежно вдячні виставковій команді Женевського університету загалом і Жан-Люку Судану зокрема за гостинне і сприятливе середовище, в якому науковці Женевського університету можуть представляти свої дослідження громадськості.

● L'ouverture
Opening | Вступне слово

Vira Orlovskaya,
Peter Bille Larsen

Chère lectrice, cher lecteur,

Qu'advient-il des musées en temps de guerre? En 2022, Olesia Milovanova, directrice du Musée de Louhansk, a participé à un atelier de table ronde du Geneva Heritage Lab sur la situation en Ukraine. Le patrimoine n'était pas simplement touché, il était délibérément ciblé.

Rapidement, une conversation multisite s'est développée entre des collègues de Genève, Fribourg, Lviv et Varsovie sur le patrimoine et le déplacement. Dès nos premiers échanges, cette exposition a été placée sous le signe de la co-création. L'article "La créativité de la gouvernance des musées face à la guerre" en est l'un des résultats: "Luhansk Regional History Museum, Ukraine", coécrit par Vira Orlovskaya (Visiting Excellence Scholar au GEDT, Université de Genève) dans le cadre du programme Scholars at Risk et Olesia Milovanova (directrice du Luhansk Regional History Museum).

Contrairement à l'idée répandue selon laquelle les musées locaux sont des lieux poussiéreux où crouissent des objets oubliés, cette exposition raconte une autre histoire. Le Musée d'Histoire Régionale de Louhansk s'est retrouvé au cœur même du conflit, faisant l'expérience directe de l'évolution des lignes de démarcation entre le passé et le présent. Les questions relatives à la composition et à la représentation de l'identité régionale, qui constituent l'objet même du musée, ont pris une place centrale dans le champ de bataille politique.

Alors qu'une exposition récente à Genève montrait les étagères vides du Musée Khanenko

Vira Orlovskaya,
Peter Bille Larsen

Dear reader,

What happens to museums in times of war? In 2022, Olesia Milovanova, director of the Luhansk Museum participated in a Geneva Heritage Lab roundtable workshop on the situation in Ukraine. Heritage was not only affected, it was deliberately targeted.

Soon a multi-sited conversation unfolded between colleagues from Geneva, Fribourg, Lviv and Warsaw about heritage and displacement. From our very first exchanges, this exhibition was about co-creation. One outcome was the article 'Museum governance creativity in the face of war: Luhansk Regional History Museum, Ukraine', co-authored by Vira Orlovskaya (Visiting Excellence Scholar at the GEDT, University of Geneva) within the Scholars at Risk Program and Olesia Milovanova (Director of the Luhansk Regional History Museum).

Contrary to the common idea of local museums as dusty places where forgotten objects languish, this exhibition tells a different story. The Luhansk Regional History Museum found itself at the very heart of the conflict, experiencing first-hand the changing dividing lines between past and present. Questions of what made up and how to represent regional identity, the very focus of the museum, took centre stage in the political battlefield.

While a recent exhibition in Geneva showed the empty shelves of the Khanenko

Віра Орловська,
Пітер Білл Ларсен

Дорогий читачу,

Що відбувається з музеями під час війни? У 2022 році Олеся Мілованова, директорка Луганського краєзнавчого музею, взяла участь у круглому столі, організованому Geneva Heritage Lab, присвяченому захисту культурної спадщини в Україні. Спадщина не просто постраждала, вона стала цілеспрямованою мішенню.

Незабаром між колегами з Женеви, Фрібура, Львова та Варшави розгорнулася розмова про спадщину та переміщення. З перших слів ця виставка була про спільну роботу. Одним із результатів стала стаття "Креативність музейного управління в умовах війни": Луганський обласний краєзнавчий музей, Україна", написана у співавторстві Вірою Орловською (запрошеною дослідницею GEDT, Женевський університет) у межах програми "Вчені в зоні ризику" та Олесею Міловановою (директоркою Луганського обласного краєзнавчого музею).

Усупереч поширеному уявленню про місцеві музеї як про запилені місця, де нудяться забуті предмети, ця виставка розповідає іншу історію. Луганський обласний краєзнавчий музей опинився в самому центрі війни, на власному досвіді відчувши, як змінюються лінії розмежування між минулим і сьогоденням.

Питання про те, що являє собою регіональна ідентичність, яка є основним предметом діяльності музею, та як її

¹ forthcoming in Governance of Heritage and Creativity, Florence Graezer Bideau and Peter Bille Larsen, EPFL, University of Geneva, Office Federal of Culture, ICCROM & the Swiss Institute in Rome, 2023.

à Kyiv, témoignant des objets cachés, nous voulions mettre en lumière l'agentivité, les voix et les destins humains des personnes travaillant pour un musée dans l'ouest de l'Ukraine. Mais comment représenter de telles réalités ? Avec quels mots et quelles images ? La réalisation de cette exposition in medias res, alors que les collègues vivaient au milieu des déplacements, de l'incertitude et de la peur des bombes, a été un véritable défi. En même temps, cette incertitude a renforcé l'importance du musée en tant qu'espace d'échange et de réflexion.

Le Musée de Louhansk a subi un déplacement d'urgence à deux reprises dans son histoire récente, en 2015 et à nouveau en 2022. Les archives et les collections ont été perdues du jour au lendemain. En particulier, la documentation sur le travail du musée de Louhansk avant la guerre a été en grande partie perdue. Par conséquent, il n'y avait pas de collections facilement disponibles dans lesquelles nous pouvions puiser pour les partager avec Genève. La réalisation de cette exposition était, en ce sens, également un acte de récupération et de reconstruction. La première partie de l'exposition est donc consacrée à montrer la diversité et l'histoire culturelle de Louhansk.

Pour la première fois, non sans fierté, le musée présente la région à un public international. Le processus de sélection, de traduction et de conversation pour décider quoi montrer a été laborieux et a pris beaucoup de temps. Il a fallu rétablir les contacts établis et en établir de nouveaux au sein des communautés déplacées, à l'intérieur et à l'extérieur de l'Ukraine.

Au moment de la rédaction de ces lignes, les musées ukrainiens fonctionnent sous la loi martiale, avec des budgets stricts, des salaires réduits et des contraintes opérationnelles. Le Musée de Louhansk ne fait pas exception, mais

Museum in Kyiv, testifying to objects hidden away, we wanted to show the agency, voices and human destinies of people working for an eastern Ukrainian museum. Yet, how to present such realities? In what words and with what images? The very making of this exhibition in medias res as colleagues lived in the midst of displacement, uncertainty and the fear of bombs was challenging. At the same time, this uncertainty reinforced the importance of the Museum as a space for exchange and reflection.

The Luhansk Museum has undergone emergency displacement twice in its recent history, in 2015 and again in 2022. Archives and collections were lost from one day to the next. In particular, the documentation of the pre-war work of the Museum in Luhansk was largely lost. As a result, there were no readily available collections which we could draw on to share with Geneva. The making of this exhibition was, in that sense, also an act of recovery and reconstruction. The first part of the exhibition is therefore dedicated to showing the diversity and cultural history of Luhansk.

For the first time, not without pride, the Museum is presenting the region to an international audience. The process of selection, translation and conversation of deciding what to show has been laborious and time-consuming. Established contacts had to be restored and new ones established across displaced communities, both within and outside of Ukraine.

As we write, Ukrainian museums are operating under martial law with strict budgets, reduced salaries and operational constraints. The Luhansk Museum is no excep-

représentation opiniéuse en centre même de la lutte politique.

Нещодавня фотовиставка в Женеві демонструвала порожні полиці Музею Ханенків у Києві, свідкуючи про заховані об'єкти. Ми ж хотіли показати активність, голоси та долі людей, які працюють у східноукраїнському музеї. Але як представити такі реалії? Якими словами й за допомогою яких образів? Вже саме створення цієї виставки у дистанційній співпраці з нашими українськими музейними колегами, які живуть в умовах переміщення, невизначеності та страху бомбардувань, було непростим завданням. Водночас ця невизначеність посилила важливість музею як простору для обміну думками та рефлексіями.

Луганський музей двічі у своїй недавній історії зазнавав екстреного переміщення: у 2015 році та у 2022 році. Архіви та колекції втрачалися враз. Зокрема, була втрачена документація довоєнної роботи музею в Луганську. Як наслідок, не було доступних колекцій, якими ми могли б представитися в Женеві. Створення цієї виставки можна вважати актом відновлення та реконструкції. Тому перша її частина присвячена показу розмаїття та культурної історії Луганщини.

Вперше, не без пишання, музей представляє свій регіон міжнародній аудиторії. Процес відбору, перекладу та обговорення того, що саме показувати, був трудомістким і тривалим. Довелося відновлювати налагоджені контакти та розбудовувати нові серед переміщених громад, в Україні і за її межами.

Як ми вже писали, українські музеї працюють в умовах воєнного стану з

son histoire est peut-être encore plus évocatrice, puisqu'il opère à plus de 1600 kilomètres de chez lui. Nous voulions raconter son histoire de déplacement et de reconstruction dans de nouvelles conditions. Hébergé par le Musée Mémorial des Régimes Totalitaires de Lviv, le personnel du musée opère dans les interstices des locaux existants, luttant pour concilier la survie quotidienne et le maintien de l'esprit du musée. Le financement de ce projet d'exposition a permis de générer des ressources pour impliquer des professionnels ukrainiens dans sa réalisation. Les préparatifs nécessitaient une connaissance du contexte local de la région de Louhansk, de son identité culturelle et de son contexte historique distinct. Il n'a pas été facile de trouver des experts possédant ces compétences. Cependant, le fait d'engager des professionnels affiliés à l'est de l'Ukraine en période de guerre continue a été mutuellement enrichissant.

La communication interne a été une expérience multilingue entre l'ukrainien, le français et l'anglais. Même le choix du titre de l'exposition a fait l'objet de longues discussions. Comment trouver un titre qui respecte le traumatisme de la guerre sans être "trop élevé" (une préoccupation particulière exprimée par l'équipe du Musée de Louhansk) ? "Renaître" est une histoire qui va au-delà de la vitalité institutionnelle, englobant la créativité, les visages et les voix des gens. "Déplacé" parle de la délocalisation divisant les vies en "avant" et "après", mais aussi de la refonte des destins et des avenir.

Cette exposition traite des réalités d'un musée déplacé, non seulement en ce qui concerne la poursuite de sa vie et de ses activités, mais aussi de la précarité et de l'insécurité de celles et ceux qui y travaillent. Intuitivement, la guerre et la renaissance semblent se succéder, plutôt que d'aller de pair. Cependant, dans l'expérience

tion, yet perhaps their story is so much more evocative, operating more than 1600 kilometres from home. We wanted to tell their story of displacement and remaking under new conditions. Hosted by the Memorial Museum of Totalitarian Regimes in Lviv, the museum staff operate within the interstices of existing premises, struggling to reconcile everyday survival with keeping its spirit alive. Funding for this exhibition project was instrumental in generating resources for involving Ukrainian professionals in its making. Preparations required awareness of the local context of the Luhansk region, its cultural identity, and distinct historical context. Finding suitable experts with such skills was not easy. However, engaging professionals affiliated with the east of Ukraine in the time of ongoing war has been mutually rewarding.

Internal communication was a multilingual experience across Ukrainian, French and English. Even deciding upon the title of the exhibition was a matter of lengthy discussion. How to find a title that pays respect to the trauma of war without "being too elevated" (a particular concern expressed by the Luhansk Museum team)? "Renaître" (rebirth) is a story that goes beyond institutional vitality, encompassing the creativity, faces and voices of people. "Déplacé" (displaced/displacement) is about the relocation dividing lives into "befores" and "afters", but also about the remaking of destinies and futures.

This exhibition is about the realities of a displaced museum, not only in terms of its continued life and activities, but also about the precarity and insecurity of those who work for it. Intuitively, war and revival appear to come one after the other, rather

обмеженим бюджетом, зменшеними зарплатами та операційними обмеженнями. Луганський музей не є винятком, але його колектив працює за 1600 кілометрів від дому. Ми хотіли розповісти їхню історію переміщення та відновлення в нових умовах. Співробітники музею, що сьогодні функціонують на базі Меморіального музею тоталітарних режимів у Львові, поєднують повсякденне виживання зі збереженням духу музею. Тому особливо цінно, що фінансування цього виставкового проекту забезпечило ресурси для залучення українських фахівців до його створення. Підготовка вимагала обізнаності з місцевим контекстом Луганської області, її культурною ідентичністю та історичними особливостями. Знайти відповідних експертів було нелегко. Однак робота з професіоналами, пов'язаними зі сходом України, під час війни, що триває, – вартісний досвід. Внутрішня комунікація відбувалася українською, французькою та англійською мовами. Навіть рішення про назву виставки стало предметом тривалої дискусії. Як знайти назву, яка б віддавала належне травмі війни та водночас не була "надто піднесеною" (зокрема на цьому наголошувала команда Луганського музею)? "Renaître" (відродження) – це історія, яка виходить за межі інституційної життєздатності, охоплюючи творчість та голоси людей. "Déplacé" (переміщений/переміщення) – це історія про переселення, що розділяє життя на "до" і "після", а також про злам долі і майбутнього.

Ця виставка розповідає про реалії переміщеного музею, не лише з огляду його подальшого життя та діяльності, а й нестабільності та незахищеності тих, хто в ньому працює. Інтуїтивно здається, що війна

du musée de Louhansk et de son personnel, les deux s'entremêlent, créant des liens inattendus, entraînant des défis qui se transforment en opportunités, et laissant à certains égards plus de questions que de réponses.

Quel est le bon moment pour parler de la guerre en cours, comment la représenter et avec quels mots ? Comment, malgré des expériences, des émotions et des préoccupations aussi personnelles, maintenir un équilibre et s'abstenir d'imposer certaines opinions et impressions à ton public ?

Ces questions et les nombreux échanges mutuellement enrichissants, ainsi que les conversations qui en ont découlé, ont joué un rôle déterminant dans le processus de cocréation. Le public peut maintenant contempler les résultats de ce processus.

than going hand in hand. However, in the experience of the Luhansk Museum and its staff, the two intertwine, creating unexpected links, bringing about challenges that turn into opportunities, and in some ways leaving more questions than answers.

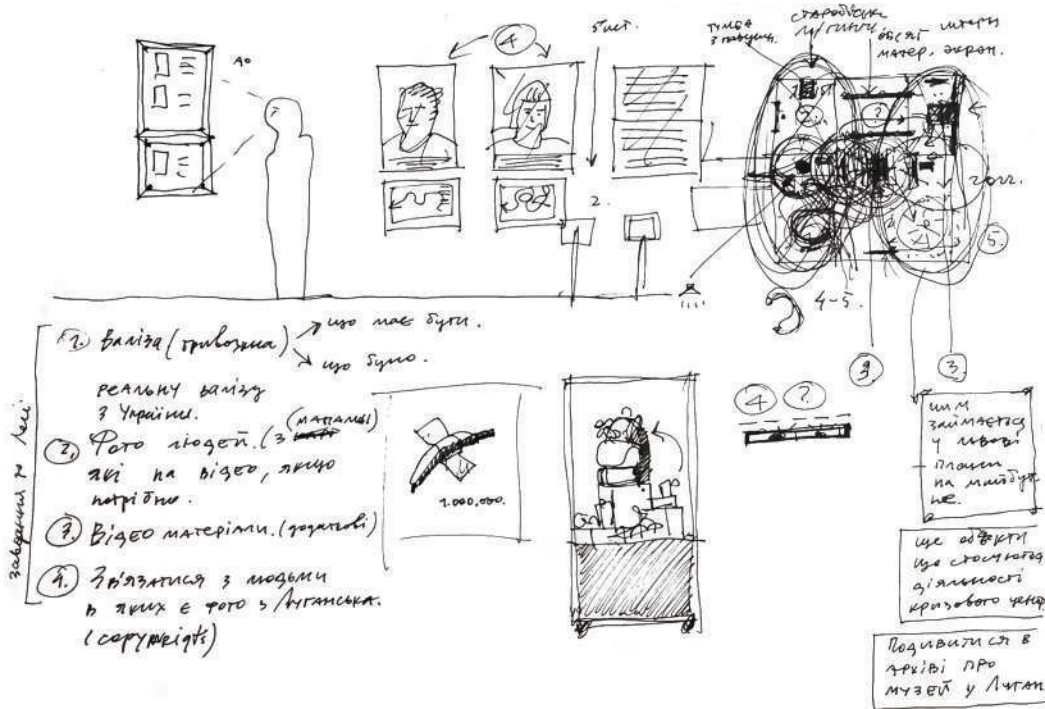
When is the right time to talk about the ongoing war, how to represent it and with what words? How, despite such personal experiences, emotions, and concerns, to maintain a balance, and refrain from imposing certain opinions and impressions on your audience?

Such questions and the many mutually enriching exchanges and ensuing conversations were an instrumental part of the co-creation process. And their outcomes are now for the audience to contemplate.

і відродження приходять один по одному, а не йдуть пліч-о-пліч. Однак, з досвіду Луганського музею та його співробітників, вони переплітаються, створюючи несподівані зв'язки, народжуючи виклики, які перетворюються на можливості, а в чомусь залишаючи більше запитань, ніж відповідей.

Коли доречно говорити про війну, що триває? Як це подавати і якими словами? Як, попри особисті емоції та все пережите, зберегти баланс і утриматися від диктування аудиторії суб'єктивних думок та вражень?

Такі питання та численні протиріччя стали важливою частиною роботи над виставкою. А їхні результати тепер на розсуд глядачів.

Peter Bille Larsen, 2022

Peter Bille Larsen, 2022

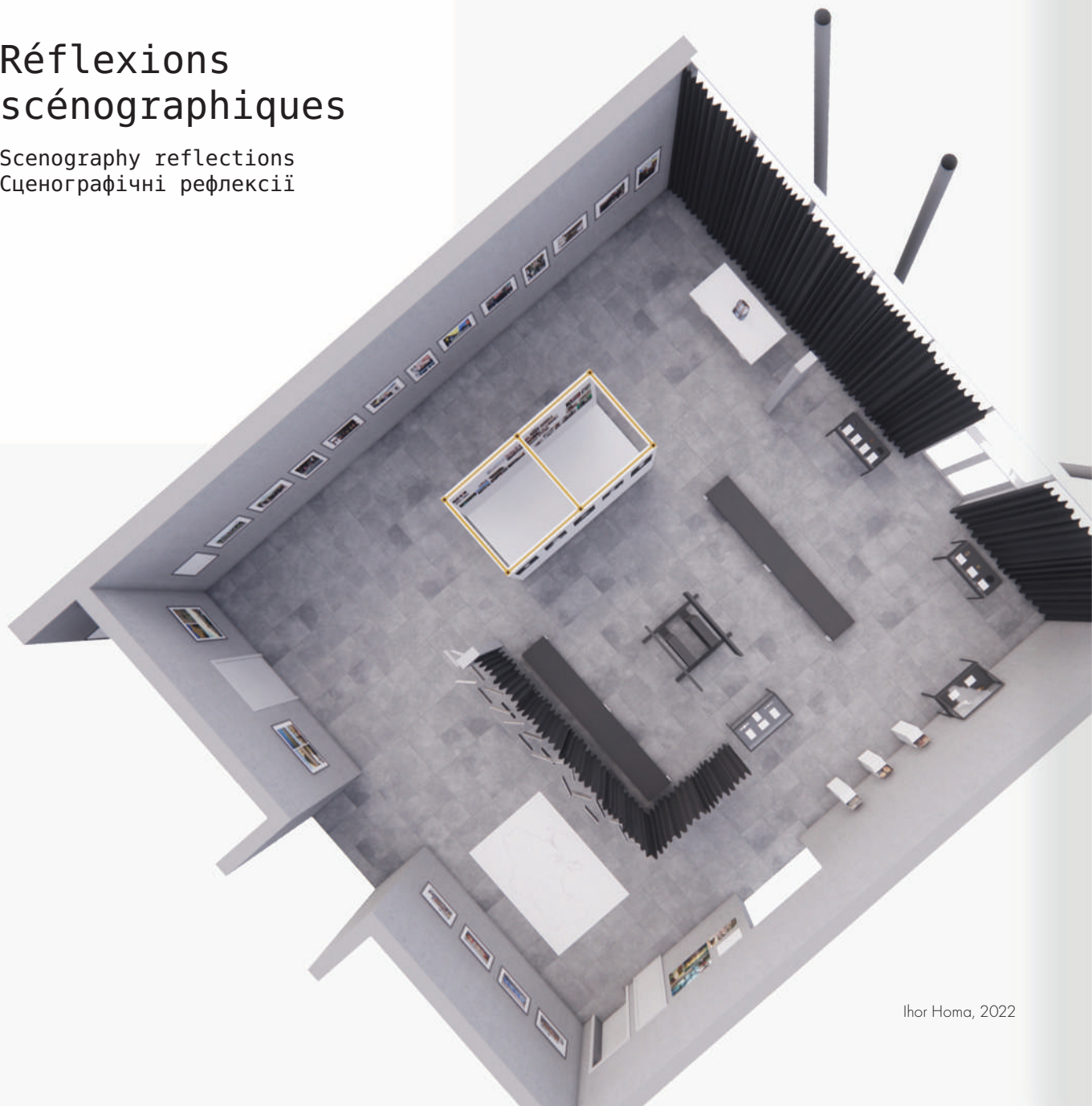
Fabien Scotti, 2022

Peter Bille Larsen, 2022

Réflexions scénographiques

Scenography reflections
Сценографічні рефлексії

Ihor Homa, Oleksiy Bykov

Les visiteurs traversent l'exposition dans le sens des aiguilles d'une montre, en suivant les développements du Musée d'Histoire Régionale de la Région de Louhansk au cours des 9 dernières années au travers de 5 différentes sections. Chacune a son thème propre, qui présente divers matériaux visuels, audios et vidéos, ainsi que des objets du musée.

La section d'ouverture présente une fusion cartographique saisissante de l'Ukraine, de la Suisse, et de la région de Louhansk, offrant une perspective captivante de l'étendue et de l'envergure du thème de l'exposition. Les visiteurs sont immergés dans une séquence d'images dépeignant les récits historiques, culturels et naturels qui façonnent l'identité de la région de Louhansk.

Les matériaux visuels de la section d'ouverture sont soigneusement regroupés en ensembles cohérents. Des photographies des paysages emblématiques de Louhansk mettent en lumière la vaste étendue des steppes et des rivières qui caractérisent cette région. Une autre série d'images explore les traditions locales en matière d'élevage de chevaux, tandis que des éléments architecturaux, des mosaïques, et des œuvres monumentales représentatifs de la région ont été choisis selon les découvertes professionnelles et académiques des scénographes de cette exposition. La visite de la section d'ouverture est conçue pour emmener le visiteur dans une forêt dense d'images et de significations, offrant ainsi une opportunité unique de saisir la véritable essence du Musée d'Histoire Régionale de Louhansk en tant que pilier culturel central au service des communautés locales.

Dans la deuxième section, les visiteurs

Ihor Homa, Oleksiy Bykov

The visitors move through the exhibition space in a clockwise motion. They follow the development of the Luhansk Regional History Museum over the past nine years, walking through five thematic sections of the exhibition.

The scenography approach utilises diverse methods, allowing the visitors to experience the intricate life of the Museum, its staff, and the Luhansk region generally. The exhibition features diverse visual materials, audio and video installations, and museum objects.

The exhibition opens with a projection of overlapping maps of Ukraine, Switzerland, and the Luhansk region, thus giving the visitors a sense of space and scale of the general exhibition theme. The first section of the exhibition presents a set of images of distinctive historical, cultural and natural narratives that constitute the identity of the Luhansk land.

The exhibition opens with a projection of overlapping maps of Ukraine, Switzerland, and the Luhansk region, thus giving the visitors a sense of space and scale of the general exhibition theme. The first section of the exhibition presents a set of images of distinctive historical, cultural and natural narratives that constitute the identity of the Luhansk area. For example, the section includes images of typical Luhansk landscapes, learning that the region is a land of vast steppes and rivers. Another selection of images presents the theme of horse breeding, as the oldest horse breeding traditions in Ukraine originated in the Luhansk territories. The section also features examples of the region's characteristic architecture, mosaics and monumental art, selected building both on the professional and academic findings of the scenographers of this exhibition.

Ігор Гома, Олексій Биков

Відвідувачі рухаються виставковим простором за годинниковою стрілкою. Вони слідкують за розвитком Луганського обласного краєзнавчого музею за останні дев'ять років через п'ять різних тематичних розділів, в яких представлені різноманітні візуальні матеріали, аудіо- та відеоінсталяції, а також музейні предмети.

На відкритті виставки розміщені проєкції карт України, Швейцарії та Луганської області. Це дає відчуття простору і масштабу загальної теми виставки. Відвідувачі бачать набір зображень самобутніх історичних, культурних та природних наративів, які формують частину ідентичності луганської землі.

Візуальні матеріали у відкриваючому розділі представлені групами. Фотографії типових луганських пейзажів показують, Луганщину як край безмежних степів і річок. Інша добірка розкриває тему місцевих традицій конярства. Характерні для регіону архітектура, мозаїка та монументальне мистецтво були відібрані на основі професійного та академічного досвіду сценografів виставки. Прогулянка експозицією, що відкривається, має нагадувати прогулянку густим лісом образів і сенсів. Ми сподіваємося, що це допоможе відвідувачу відчуті сутність Луганського обласного краєзнавчого музею як центральної культурної установи, що слугує місцевій громаді.

У другому розділі відвідувач знайомиться з добіркою репортажних фотографій Олександра Волчанського. Це унікальні фотолітописи Луганська напередодні часткової анексії регіону російськими

découvrent une sélection de photographies documentaires captivantes d'Oleksandr Volchanskyi. Ces photographies constituent une chronique visuelle unique de la ville de Louhansk juste avant l'annexion partielle de la région par les forces russes en 2014. Ici, les visiteurs parcourent un mur recouvert de clichés évoquant les jours qui ont précédé le premier déplacement du musée à Starobilsk.

La section suivante met en contraste deux institutions muséales qui, à première vue, semblent très similaires, mais qui diffèrent profondément dans leur nature. Après l'occupation Russe de Louhansk, les locaux du Musée de Louhansk sont tombés aux mains de l'envahisseur. Parallèlement, les autorités ukrainiennes ont rétabli le Musée d'Histoire Régionale de Louhansk, qui avait été déplacé à Starobilsk. Cette partie de l'exposition présente une structure murale, avec un côté consacré aux activités du musée sous occupation, et l'autre dédié à la vie du musée déplacé. L'approche scénographique conceptuelle parallèle invite les visiteurs à ressentir les différences entre les réalités d'un musée sous occupation et celles d'un musée déplacé, privé de son bâtiment d'origine, de ses espaces d'exposition et de ses ressources.

La section suivante fait un bond en avant jusqu'en 2022. Cette période est marquée par des signes précurseurs de la guerre à venir, les événements de l'invasion à grande échelle et les expériences de la déportation. Un sac à dos d'urgence est présenté comme un totem symbolique de ces récits complexes. Au début de l'invasion à grande échelle, presque tous les Ukrainiens ont dû préparer un sac à dos. Certains l'ont fait pour rejoindre les forces armées, tandis que d'autres ont fui la guerre et l'occupation, cherchant à protéger leur famille.

Comment peut-on encapsuler toute une vie

The images in the first section are suspended in groups inviting the visitors to experience the region's multifaceted identity, its cultural and natural values. This, in turn, allows for an understanding of the essence of the Luhansk Regional History Museum - the region's central cultural institutions created to explore and communicate this identity and serve the local communities. Walking through the first section of the exhibition is intended to resemble walking through a dense forest of images and meanings.

In the second section, the visitor passes a selection of reportage photographs by Oleksandr Volchanskyi. These are unique photographic chronicles from the city of Luhansk right before the annexation of part of the region by the Russian forces in 2014. Here, the visitors walk along a wall lined with photographs as if down the streets and squares of Luhansk, seeing the images and events of those days that lead to the Museum's first displacement to Starobilsk.

The following section presents an improvised juxtaposition of two museum institutions - very similar at the first glance but very different in nature. As a result of the Russian occupation of Luhansk, the museum premises in Luhansk fell under the control of the occupation regime. Simultaneously, the Ukrainian authorities re-established the Luhansk Regional History Museum in displacement in Starobilsk. The conceptual scenography approach invites the visitors to experience the differences between the realities of a Museum under occupation and a Museum in displacement, with no access to its original building, exhibition spaces, and resources. This exhibition section features a wall-like structure, with one "wall" dedicated to the activities of the occupied Museum and another one presenting the life of the displaced Museum.

Further, the timeline of the exhibition arrives in the

військами у 2014 році. Тут відвідувачі проходять вздовж стіни, викладеної фотографіями, що нагадують про дні, які призвели до першого переміщення музею до Старобільська.

У наступному розділі порівнюються два музейні заклади – дуже схожі на перший погляд, але різні за змістом. Унаслідок російської окупації Луганська, приміщення музею в Луганську перейшло під контроль окупаційного режиму. Одночасно українська влада відновила переміщений Луганський обласний краєзнавчий музей у Старобільську. Цей розділ виставки являє собою настінну конструкцію, одна сторона якої присвячена діяльності окупованого музею, а інша – переміщеного. Паралельний концептуальний сценографічний підхід запрошує відвідувачів відчути різницю між реаліями музею під окупацією та музею в переміщенні, без доступу до його оригінальної будівлі, виставкових просторів та ресурсів.

Наступний розділ переносить нас у 2022 рік. Період наповнений передчуттями майбутньої війни, подіями повномасштабного вторгнення та досвідом евакуації. Тривожний рюкзак представлений як збірний образ цих складних наративів. З початком повномасштабного вторгнення майже всі жителі України були змушені зібрати такий рюкзак. Хтось пакував речі, щоб приєднатися до Збройних сил, інші тікали від війни та окупації, намагаючись вивезти свої сім'ї в безпечне місце.

Як вмістити все своє життя в багаж? Як спакувати тривожний рюкзак для цілого музею? Рюкзак пропонує негайні засоби

dans un simple sac à dos ? Comment peut-on même envisager de préparer un sac à dos d'urgence pour un musée tout entier ? Le sac à dos offre des réponses immédiates, mais il incarne également des questions d'une profondeur insondable.

La dernière partie de l'exposition est dédiée à la vie actuelle du musée déplacé, aujourd'hui établi à Lviv, sa deuxième demeure. Cette section met en lumière les activités continues, les défis rencontrés, les nouvelles collections et les projets futurs. Nous découvrons que la clé de la survie d'un musée ne réside pas dans ses artefacts, ses biens matériels, ni même dans le bâtiment en lui-même, mais plutôt dans les individus - le personnel et le public du musée. La dernière section révèle des récits humains poignants, des émotions profondes et des expériences marquantes qui sont les forces motrices de cette renaissance.

L'exposition présente également les poèmes de Serhiy Zhadan, un auteur ukrainien de renommée internationale originaire de Starobilsk et un ami précieux du musée déplacé de Louhansk. Ses poèmes puissants, écrits après la première annexion de la région en 2014, sont utilisés à la fois à l'intérieur et à l'extérieur de l'exposition.

De plus, le design extérieur incorpore des filets de camouflage, reconnus comme des éléments essentiels de défense qui dissimulent les positions stratégiques et l'équipement militaire des menaces potentielles. En Ukraine, ces filets de camouflage sont souvent fabriqués à la main par des civils. Dans le contexte de l'exposition actuelle, ils symbolisent la résilience et la persévérance du musée, mettant en évidence le pouvoir de la culture en temps de guerre.

year 2022 - a period filled with premonitions of the upcoming war, the events of the full-scale invasion of the Russian Federation, and the experiences of displacement. An emergency backpack is presented as a collective image of those complex experiences. With the beginning of the full-scale invasion, just about all inhabitants of Ukraine had to pack. Some people packed to join the Armed Forces, some - to escape from the war and occupation, and bring their families to safety. But how to fit your entire life in a backpack? And how to pack an emergency backpack for a museum?

The closing part of the exhibition is dedicated to the life of the Museum today - in Lviv, in its second displacement. This section shows continuous activities, struggles, new collections and plans for the future. It highlights that key to a museum's survival in any circumstance are not objects, not technology, not buildings. People are key - museum staff and museum audiences. This exhibition shares powerful human stories, sentiments and experiences as the main drivers of revival.

The exhibition also features poems by Serhiy Zhadan - internationally renowned Ukrainian author from the Starobilsk, and a dear friend of the displaced Luhansk Museum. His powerful poems written after the first annexation of the region in 2014 are used both in the interior and the exterior of the exhibition. Additionally, the exterior design utilises camouflage nets - fundamental defence material used to conceal strategic positions and military equipment from potential threats. In Ukraine, such camouflage nets are commonly out of stock and often hand-woven by civilians. In the context of the current exhibition, they symbolise the Museum's resilience and persistence.

захисту, але також символізує більш глибокі питання.

Заключна частина виставки присвячена життю переміщеного музею сьогодні – у Львові, у його другому домі. Цей розділ показує безперервну діяльність, боротьбу, нові колекції та плани на майбутнє. Ми дізнаємося, що ключем до виживання музею є не його об'єкти, матеріальні цінності чи будівля як така. Натомість, це люди – як співробітники, так і відвідувачі музею. Останній розділ містить потужні людські історії, почуття та досвід як головні рушійні сили відродження.

На виставці також представлені вірші Сергія Жадана – всесвітньо відомого українського автора зі Старобільська, близького друга переміщеного Луганського музею. Його потужні вірші, написані після першої анексії регіону в 2014 році, використані як в інтер'єрі, так і в екстер'єрі виставки.

Крім того, в екстер'єрі використано маскувальні сітки, відомі як фундаментальний оборонний матеріал, що приховує стратегічні позиції та військову техніку від потенційних загроз. В Україні такі маскувальні сітки, як правило, відсутні на складах і часто плетуться власноруч цивільними особами. У контексті нинішньої виставки вони символізують стійкість і наполегливість Музею, підкреслюючи силу культури під час війни.

Un musée sur
la ligne de feu

A museum in the line of fire |
Музей на лінії вогню

Viktoriya Vereshchynska, 2023

Viktoriya Vereshchynska, 2023

**Claude Hauser | Université de Fribourg;
Département d'histoire contemporaine**

Le projet Movetia « Ukraine : sauvegarder un patrimoine culturel en danger », lancé par le Département d'histoire contemporaine de l'Université de Fribourg, s'est développé depuis la fin de l'été 2022. Dans un premier temps, il a permis de réunir en novembre 2022 à l'Université Ignatianum de Cracovie (partenaire du projet Movetia) des chercheur.es et professeur.es des Universités de Fribourg, Genève, Cracovie, Lviv et Kyiv (également en ligne), réuni.es dans un workshop destiné à constituer un réseau en vue de promouvoir un projet concret sur le thème « Ukraine, sauvegarder un patrimoine culturel en danger ».

Ce workshop a débouché sur la réalisation de l'exposition « Luhansk : un musée sur la ligne de feu », co-construite en partenariat avec le Musée d'histoire régionale de Louhansk et le Geneva Heritage Lab de l'Université de Genève. Des partenaires suisses, polonais.es et ukrainien.nes (notamment des chercheuses « Scholar at risk » du FNS) ont travaillé à la réalisation de cette exposition itinérante dont le vernissage-événement a eu lieu le 31 mai 2023 à l'Université de Fribourg.

Le but de cette exposition était de montrer comment, à partir du devenir récent du Musée régional de Luhansk et de son équipe de collaborateur.trices, deux fois déplacés de Luhansk à Starobilsk, puis à Lviv, la culture et le patrimoine historique ukrainiens sont devenus des enjeux importants de la guerre en cours.

L'approche « vécue au quotidien » qui a été privilégiée dans cette exposition composée de panneaux illustrés et capsules audiovisuelles était de faire prendre conscience de ces enjeux culturels liés à une potentielle disparition ou

**Claude Hauser | Fribourg University;
Department of contemporary history**

The Movetia project 'Ukraine: Safeguarding an Endangered Cultural Heritage', launched by the Department of Contemporary History at the University of Fribourg, has been underway since late summer 2022. In November 2022, at the Ignatianum University in Krakow (a Movetia project partner), it brought together researchers and professors from the universities of Fribourg, Geneva, Krakow, Lviv and Kyiv (also online). The workshop was designed to create a network with a view to promoting a practical project on the above theme.

The workshop resulted in the exhibition 'Luhansk: A Museum in the Line of Fire', co-created in partnership with the displaced Luhansk Regional History Museum, and Geneva Heritage Lab at the University of Geneva. Ukrainian, Swiss, and Polish partners (including SNSF 'Scholar at Risk' researchers) worked together to produce this travelling exhibition, which opened at the University of Fribourg on 31 May 2023.

The aim of the exhibition was to show how, through the recent history of the Luhansk Regional History Museum and its staff – who were displaced twice, from Luhansk to Starobilsk and then to Lviv – Ukrainian culture and historical heritage have become key issues in the ongoing war.

The 'day-to-day experience' approach adopted in this exhibition, made up of illustrated panels and audiovisual clips, aimed to raise awareness of the cultural challenges posed by the potential disappearance or destruction of this museum heritage, and

**Клод Хаузер | Університет м. Фрібур,
Кафедра сучасної історії**

З кінця літа 2022 року, кафедра сучасної історії Фрібурзького університету реалізує проєкт Movetia "Україна: Захист культурної спадщини під загрозою зникнення". У листопаді 2022 року, в Академії Ignatianum у Кракові відбулася перша зустріч, що об'єднала дослідників та професорів з університетів Фрібура, Женеви, Кракова, Львова та Києва (також онлайн). Метою цієї зустрічі було створення мережі, і співпраця для реалізації проєкту.

Результатом роботи стала виставка "Луганськ: Музей на лінії вогню", створена у партнерстві з Geneva Heritage Lab при Женевському університеті. Українські, швейцарські та польські партнери (включно з дослідниками програми SNSF "Scholar at Risk") спільно працювали над створенням цієї пересувної виставки, яка відкрилася у Фрібурзькому університеті 31 травня 2023 року.

Через російське вторгнення, Луганський обласний краєзнавчий музей було переміщено двічі: з Луганська до Старобільська у 2015 році та зі Старобільська до Львова у 2022. Мета виставки – показати на прикладі нещодавньої історії Музею та його команди, як українська культура та історична спадщина стали ключовими питаннями у війні, що триває.

Виставка включала в себе ілюстровані інформаційні панелі та відеоматеріали, що презентувалися на основі підходу "повсякденного досвіду". Метою такого

destruction de ce patrimoine muséal, et de faire réfléchir concrètement aux réalités de la culture en temps de guerre.

La culture est en effet aussi et malheureusement un champ de bataille de la guerre qui se déroule en Ukraine depuis l'invasion russe en 2014-2015. A plusieurs titres : d'abord par le fait que le régime impérialiste russe a fait de la culture un objet de domination utilisé sciemment pour abaisser, voire annihiler l'identité ukrainienne ; ensuite, parce que l'Ukraine, en réaction légitime, a saisi l'enjeu culturel comme porte-drapeau de son esprit de résistance et de son autonomie menacée. Enfin, on l'a vu très rapidement, des fractures et repositionnements se sont manifestés au sein du champ culturel international, où des artistes, intellectuel.les, institutions et organismes de diverses natures se sont mobilisés soit pour manifester leurs engagements face à l'opinion, dans un camp comme dans l'autre, soit plus rarement pour défendre une position de neutralité face au conflit. Sans constituer un acte de mobilisation engagée, la réalisation de cette exposition s'est voulue clairement un signe de soutien et de solidarité envers l'Ukraine et son peuple, attaqués sur leur territoire au mépris de toute règle du droit international.

La culture est en effet un héritage humain à préserver, en temps de paix et plus encore au moment des conflits. Les institutions et personnes qui s'en occupent, la préservent et la mettent en valeur oeuvrent ainsi non seulement à maintenir un héritage, mais aussi à préparer l'avenir et à maintenir l'espoir des populations agressées dans leurs vies personnelles comme dans leur être collectif.

Ce n'est pas autre chose qu'a voulu souligner dès 1954 la convention de la Haye portant sur la protection des biens culturels menacés

to give practical thought to the realities of culture in wartime.

Culture is, unfortunately, also a battlefield in the war that has been raging in Ukraine since the Russian invasion in 2014-2015. There are several reasons for this: firstly because the Russian imperialist regime has turned culture into an object of domination, deliberately used to demean and even annihilate Ukrainian identity; secondly, because Ukraine, in a legitimate reaction, has seized on the cultural issue as a standard-bearer for its spirit of resistance and its threatened autonomy. Finally, as we have very quickly seen, rifts and repositioning emerged within the international cultural field, where artists, intellectuals, institutions, and organisations of various kinds mobilised either to demonstrate their commitment to public opinion, on one side or the other, or more rarely to defend a position of neutrality in the face of the conflict. Although this exhibition does not constitute an act of committed mobilisation, it is clearly intended as a sign of support and solidarity with Ukraine and its people, who are being attacked on their territory in defiance of every rule of international law.

Culture is a human heritage that must be preserved, in times of peace and even more so in times of conflict. The institutions and the people who take care of it, preserve it, and promote it are thus working not only to maintain a heritage, but also to prepare for the future and maintain the hope of populations under attack in their personal lives as well as in their collective being.

The 1954 Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict (commonly known as the Hague

підходу було підвищення обізнаності місцевих глядачів про загрозу українській культурі – руйнуванням музейної спадщини, або й цілковите її знищення. Особливо цінним було практичне осмислення реалій культури у воєнний час.

Культура, на жаль, також є полем бою у війні, яка триває в Україні з моменту російського вторгнення у 2014-2015 рр. На це є кілька причин. Перша полягає в тому, що російський імперіалістичний режим перетворив культуру на об'єкт панування, свідомо використовуючи її для приниження і навіть знищення української ідентичності. По-друге, для України, в межах законної реакції на вторгнення, культура є важливим простором опору агресії та захисту автономії, що опинилася під загрозою. Зрештою, як ми дуже швидко побачили, на міжнародній культурній арені виникли розколи й перегруповання. Митці, інтелектуали, інституції та організації різного стибу мобілізувалися або для того, щоб продемонструвати свою прихильність до громадської думки, або, рідше, для того, щоб відстояти позицію нейтралітету перед обличчям конфлікту. Хоча ця виставка не була актом цілеспрямованої мобілізації, вона стала чітким знаком підтримки та солідарності з Україною та її народом, який зазнає нападу на своїй території, всупереч усім нормам міжнародного права.

Культура – це людська спадщина, яку необхідно зберігати у мирний час, а тим більше – в умовах війни. Таким чином, інституції та люди, які дбають про культуру, зберігають її та просувають, працюють не лише над збереженням

par les conflits armés, complétée au tournant du XXIe siècle par un protocole assimilant potentiellement la destruction de biens culturels à des crimes de guerre. Dans ce contexte, quel avenir pour des musées fermés, déplacés, récupérés ou détournés de leur fonction première, parfois même détruits par la violence non aveugle du conflit, au fil des déplacements de la ligne de front ? Comment, à partir de cette réalité contemporaine, prendre en compte et minimiser les risques que font courir la guerre et ses destructions au monde fragile de la culture, aux objets symboliques qui la constituent et révèlent la richesse de nos vies humaines ?

Ces questions ont été débattues par les intervenant.es à la Table ronde qui a précédé le vernissage de l'exposition et rassemblé des personnalités du monde de la culture et de l'éducation comme des responsables en charge de musées du canton de Fribourg. Les participant.es ont relevé notamment qu'un tel événement et le témoignage direct transmis par la directrice du Musée de Luhansk, Mme Olesia Milovanova, ont permis de rapprocher les autres intervenant.es à la Table ronde et le public visitant l'exposition d'une réalité qui semblait à priori lointaine.

Les projets participatifs impliquant des populations ukrainiennes en exil initiés après le déclenchement du conflit par les responsables du Musée de Luhansk, ainsi que la transformation contrainte de ce musée centré sur les objets culturels régionaux en centre culturel dynamique ont résonné avec force pour les responsables des musées fribourgeois. Ceux et celles-ci se trouvent en effet engagés pareillement, certes à une échelle et dans un calendrier différent, dans de tels processus de réflexion et mise en place de nouvelles manières de faire vivre et diffuser la culture, ses objets et ses vecteurs, auprès de publics élargis et très réceptifs.

Convention), was intended to emphasise just this point. In 1999, it was supplemented by the Second Protocol potentially including the destruction of cultural property as war crimes. In this context, what does the future hold for museums that have been closed, moved, or diverted from their original function, and sometimes even destroyed by the indiscriminate violence of the conflict as the front-line shifts? Based on this contemporary reality, how can we consider and minimise the risks posed by war and its destructiveness to the fragile world of culture, to the symbolic objects that make it up and reveal the richness of our human lives?

These questions were debated by the speakers at the Round Table that preceded the opening of the exhibition and brought together leading figures from the worlds of culture and education, as well as museum directors from the canton of Fribourg, Switzerland. The participants noted that such an event and the direct testimony given by the director of the Luhansk Museum, Ms Olesia Milovanova, helped to bring the other speakers at the Round Table as well as the public visiting the exhibition closer to a reality that seemed remote at first sight.

The participatory projects involving Ukrainians in exile initiated by the directors of the Luhansk Museum after the outbreak of the conflict, and the forced transformation of this museum, which focused on regional cultural artefacts, into a dynamic cultural centre, resonated strongly with the directors of Fribourg's museums. They find themselves similarly engaged, albeit on a different scale and within a different time frame, in processes of reflection and implementation of new ways of bringing culture, its objects and its vectors to life and disseminating

спадщини, але й над підготовкою до майбутнього. Вони підтримують громади, для яких працюють – громади, що зазнають зовнішньої агресії як в особистому, так і в колективному вимірі.

Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту 1954 року (широко відома як Гаазька конвенція) адресована саме таким обставинам. У 1999 році вона була доповнена Другим протоколом, який включає знищення культурних цінностей до воєнних злочинів. На цьому тлі, яке майбутнє чекає на музеї, що були закриті, переміщені, окуповані, або зруйновані внаслідок жорстоких бойових дій, коли лінія фронту зміщується? Виходячи з сучасної реальності, як ми можемо врахувати та мінімізувати ризики, які вносить війна у крихкий світ культури? Як захистити символічні об'єкти, що наповнюють та розкривають багатство нашого життя?

Ці питання обговорювали учасники круглого столу, що передував відкриттю виставки й зібрав провідних діячів культури й освіти, а також директорів музеїв з кантону Фрібур, Швейцарія. Вони відзначили, що такий захід і безпосереднє свідчення директорки Луганського музею пані Олесі Мілованової допомогли наблизити місцеву аудиторію виставки до сучасної української реальності.

Виступи українців, які отримали тимчасовий захист у Швейцарії, а також розповідь пані Мілованової про трансформації Луганського краєзнавчого музею та його сьогоднішню динамічну культурну діяльність викликали сильний

Outre cette nécessité de constamment dynamiser, improviser et réinventer la médiation culturelle, en temps de paix comme en temps de guerre, les réflexions et échanges ont également démontré l'importance d'anticiper l'organisation et la coordination des politiques culturelles, du local au national, ainsi que de définir les objectifs primordiaux devant présider au maintien de la vie des institutions muséales face aux événements imprévus (catastrophes de différentes natures, conflits, etc.) pouvant les impacter.

Le dernier objectif visé par la diffusion et circulation de cette exposition se voulait surtout éducatif et formateur. Dans ce sens, après son installation dans le hall de l'Université de Fribourg, l'exposition a été présentée dans deux collèges fribourgeois (le Collège de Gambach à Fribourg et le Collège du Sud à Bulle) permettant là aussi de fructueux échanges entre les jeunes collégien.nes, les enseignant.es de ces collèges (particulièrement dans le domaine de l'histoire) et les promotrices et promoteurs de l'exposition. A chaque fois, une réflexion scénographique appliquée à la réalité des espaces d'exposition à disposition dans ces collèges a été menée, avec le concours des Services de la Protection civile fribourgeoise engagés dans le montage et la circulation de l'exposition.

L'objet-phare de l'exposition, majoritairement constituée de panneaux explicatifs illustrés et d'une vidéo combinant des images d'archives du Musée avec une interview de sa directrice, était un parachute russe récupéré sur la route de l'exil qui a conduit les responsables du Musée de Louhansk jusqu'à Lviv, à la frontière occidentale de l'Ukraine.

Les diverses mises en scène de cet objet, symbolique de l'irruption de la guerre dans la

them to a wider, highly receptive audience.

In addition to the need to constantly revitalise, improvise and reinvent cultural mediation, in times of peace and war alike, the discussions and exchanges also demonstrated the importance of anticipating the organisation and coordination of cultural policies, from the local to the national level, as well as defining the primary objectives that should govern the maintenance of the life of museum institutions in the face of unforeseen events (disasters of various kinds, conflicts, etc.) that may impact them.

The final objective of disseminating and circulating this exhibition was, above all, to educate and train. Following its installation at the University of Fribourg, the exhibition was shown in two Fribourg secondary schools (Collège de Gambach in Fribourg and Collège du Sud in Bulle), where fruitful exchanges took place between the young students, the teachers from these schools (particularly in the field of history) and the promoters of the exhibition. On each occasion, a scenography approach was applied to the exhibition spaces available, with the help of the Fribourg Civil Protection Services in setting up and circulating the exhibition.

An important feature of the exhibition, which consisted mainly of richly illustrated explanatory panels and a video combining archive footage from Luhansk Museum with an interview with its director, was a Russian parachute recovered from the route to exile that took the director of the Luhansk Museum to Lviv, in the west of Ukraine. The different ways in which this object, emblematic of the war's intrusion into the life of a museum that had been turned upside

резонанс серед директорів музеїв Фрібура. Вони так само, хоч і в іншому масштабі та за інших умов, займаються промоцією культури, дослідженням векторів її розвитку та залученням ширшої, дуже сприйнятливої аудиторії до культурних дискурсів.

Учасники круглого столу обговорили важливість постійної підтримки та переосмислення культурної медіації, як у мирний, так і у воєнний час. Дискусії продемонстрували гостру необхідність завчасливого планування для організації культурної політики, від місцевого рівня до національного. Зокрема, стосовно визначення першочергових завдань для підтримання життєдіяльності музейних інституцій в умовах різних катастроф, конфліктів тощо.

Освітня цінність проєкту заслуговує окремої уваги. Після відкриття у Фрібурзькому університеті, виставку було показано у двох середніх школах (Коледж де Гамбах у Фрібурі та Коледж дю Сюд у Бюлі). Це дозволило залучити до культурного дискурсу учнів та вчителів, особливо в галузі історії. Щоразу сценографічний підхід було пристосовано до вимог та можливостей нових виставкових просторів. Це було здійснено за допомогою Служби цивільного захисту Фрібура, яка стала важливим партнером проєкту.

Окрім інформаційних банерів та відео матеріалів, на виставці також було представлено парашут пілота російського бомбардувальника, знайдений директоркою Луганського музею під час евакуації до Львова, на захід України. Цей предмет символізував

vie d'un musée bouleversé, ont indubitablement laissé une marque profonde sur les visiteurs de l'exposition. Elles ont rappelé de manière remarquable le contexte tragique qui a accompagné les étapes successives de la migration et de la métamorphose du musée de Louhansk.

L'objectif est de poursuivre à présent ce travail d'information, éducatif et réflexif, ainsi que le partage d'expérience induit par les débats organisés autour de cette exposition itinérante.

down, was displayed had a definite impact on visitors to the exhibition, acting as an exceptional reminder of the tragic context that accompanied the successive stages of the Luhansk Museum's itinerancy and transformation.

The aim now is to continue this informative, educational, and reflective work, as well as the sharing of experience brought about by the debates organised around this touring exhibition.

втручання війни в життя Музею. Він мав особливий вплив на відвідувачів виставки, слугуючи винятковим нагадуванням про трагічний контекст, який супроводжував переміщення та трансформації Музею.

Наразі метою є продовження роботи з інформування, освіти та рефлексії, а також – обмін досвідом через дискусії, розпочаті завдяки цій пересувній виставці.

LA LIBERTE SAMEDI 27 MAI 2023

MAGAZINE | 27

De Louhansk à Lviv, itinéraires d'un musée en exil

Ukraine » L'Université de Fribourg éclaire la destinée mouvementée du Musée d'histoire de Louhansk dans une exposition itinérante.

Tout champ de bataille est aussi culturel, et l'on sait quel lourd tribut payent les musées ukrainiens depuis l'invasion russe de février 2022. Ainsi du Musée d'histoire régional de Louhansk, fondé en 1920 dans ce Donbass aujourd'hui abandonné au fracas des armes, puis forcé par deux fois à l'exil et contraint de réinventer sa mission en temps de guerre. Expérience aussi dramatique qu'emblématique mise en lumière dans une exposition itinérante dès le 31 mai à l'Université de Fribourg, qui sera montrée ensuite au Collège de Gambach et

au Collège du Sud avant de rejoindre l'Université de Genève en décembre, après un détour par la Pologne et l'Ukraine.

« Dès l'invasion, nous avons lancé l'idée d'un projet qui puisse mettre en évidence les enjeux autour de la sauvegarde de ce patrimoine en danger. C'est à l'occasion d'un *workshop* sur cette thématique, qui mettait en réseau différents chercheurs et surtout chercheuses ukrainiennes, qu'est née cette exposition dédiée à ce musée très représentatif de la lutte culturelle et idéologique qui se joue dans la région », note Claude Hauser, du Département d'histoire contemporaine de l'UNIFR, qui coordonne l'exposition avec Nataliya Borys

et Vira Orlovska du Geneva Heritage Lab de l'UNIGE.

Sur une quinzaine de panneaux explicatifs complétés d'entretiens filmés, se déploie ainsi l'épopée de cette institution ukrainienne dont les 18 000 objets sont passés en mains de l'occupant dès l'annexion de la Crimée en 2014, dès lors réquisitionnés au service d'un narratif prorusse. Dépossédé de sa collection, le personnel du musée s'exilera une première fois à Starobilsk avec l'ambition de constituer un nouvel ensemble d'objets témoignant de la guerre en cours, avant de quitter la ligne de feu pour rejoindre Lviv, à l'ouest du pays, d'où il s'assigne un nouveau rôle: « Le but de notre exposition est de raconter, à partir de l'exemple de

l'histoire de notre musée, les processus coloniaux imposés par la Russie dans les musées ukrainiens de 1920 à 2014. Car la Russie continue de se considérer comme un empire et nie l'existence de l'Ukraine et sa culture authentique, la qualifiant de russe », déplore la directrice Olesya Milovanova.

Une exposition engagée qui, pour Claude Hauser, est une manière d'écrire l'histoire en marche: « Le rôle de l'historien est certes de placer les événements en perspective, mais également d'enregistrer l'histoire en train de se faire afin de nourrir la mémoire future. »

THIERRY RABOUD

» Louhansk: un musée sur la ligne de feu, UNIFR, Pérolles 21, vernissage le 31 mai, 17h. Jusqu'au 4 juin.

EN BREF LECTURE À DEUX VOIX

FRIBOURG Belle rencontre bilingue entre photographes et littérature au programme de la bibliothèque MEMO. Le 1er juin prochain, elle accueillera Sabine Haupt, professeure de littérature comparée à l'Université de Fribourg, pour son recueil de contes funestes *L'avis des morts*, paru en allemand, aux côtés du photographe David Gagnel. Bons pour son récit, sans famille dans les mots seuls font im

• Aux commencements
du musée

Beginnings of the museum |
Витоки музею

Luhansk est la région la plus orientale de l'Ukraine. Elle couvre 26,700 km², plus de la moitié du territoire Suisse. En 2014, elle était le foyer de plus de 2.2 millions de personnes.

L'oblast (région) de Louhansk partage l'image communément associée au Donbass, dont il fait partie. Il s'agit d'une région fortement industrialisée, axée sur l'extraction de charbon, et bien sûr, elle se trouve sous occupation russe, en temps de guerre. Si le bassin houiller du Donets, façonné par l'industrie lourde et plus de 300 ans d'exploitation minière, constitue une partie de la région, Louhansk est également connue pour son agriculture, sa vaste steppe avec d'anciens tumulus, ses rivières et ses lacs.

Le musée d'histoire régionale de Louhansk a été établi en 1920 en tant que musée d'État local dédié à l'histoire de la région. Tout au long de son existence, sa mission principale a été de rechercher, mettre en lumière et préserver la richesse culturelle et l'identité de la région, couvrant la période de l'Antiquité jusqu'à nos jours.

En 2014, Le Musée comprenait plus de 2000 mètres carré d'exhibitions réparties en 19 halls, sur 3 étages. Sa collection comportait plus de 180,000 objets originaux, ainsi que pléthore de photographies, documents, gravures et pièces d'art, dédiées à l'archéologie, l'ethnologie, l'histoire, la science et la géographie de la région. Un total de 116 personnes y travaillaient, réparties en différents départements, de la collection à la recherche, en passant par l'archéologie et les programmes éducatifs.

The region of Luhansk, the easternmost territory of Ukraine, covers 26,700 km² – more than half of Switzerland. In 2014, the region was home to over 2.2 million people.

People often associate Luhansk with the image of Donbas; its heavy industry, coal mining, and, of course, Russian occupation and war. While the Donets coal basin, shaped by heavy industry and over 300 years of continuous mining, makes up part of the region, Luhansk is also known for its agriculture, its vast steppe with ancient burial mounds, and extensive rivers and lakes.

The Luhansk Regional History Museum was established in 1920 as a local state museum dedicated to the history of the region. Throughout its existence, the main mission of the Museum has been to research, reveal and preserve the cultural richness and identity of the region, from ancient times to the present.

In 2014, the Museum comprised over 2000 square metres with exhibits in 19 different halls on three floors. Its collection included some 180,000 original objects as well as photographs, documents, old prints, and works of art dedicated to the archaeology, ethnology, history, science, and geography of the region. A staff of 116 people worked in different units, such as collections, research, archaeology, and educational programmes.

Луганська область, найсхідніша територія України, займає 26 700 км² – більше половини Швейцарії. У 2014 році в регіоні проживало понад 2,2 мільйона людей.

Люди часто асоціюють Луганськ з образом Донбасу (він же Донецький вугільний басейн): важкою промисловістю, видобутком вугілля і, звичайно, російською окупацією та війною. Хоча Донбас, сформований важкою промисловістю та понад 300-річним безперервним видобутком вугілля, дійсно є частиною регіону, справжня Луганщина – це набагато більше. Це широкі барвисті поля, безкрайній степ зі стародавніми курганами, численні ріки та озера.

Луганський обласний краєзнавчий музей був заснований у 1920 році як місцевий державний музей, присвячений історії регіону. З часу заснування, головною його місією було дослідження, виявлення та збереження культурного багатства та самобутності регіону від найдавніших часів до сьогодення.

У 2014 році в Луганську Музей розташовувався на площі понад 2000 квадратних метрів. Експонати презентувалися у 19 різних залах на трьох поверхах спеціалізованої музейної будівлі. Колекція налічувала близько 180 000 оригінальних предметів, а також фотографії, документи, стародруки та твори мистецтва, присвячені археології, етнології, історії, науці та географії Луганщини. Персонал музею налічував 116 осіб, які працювали у різних відділах, таких як археологія, краєзнавство, освітні програми.

Confoederatio

Helvetica

La région

de Louhansk

Superficie | Area | Площа
41 285 км2

D'habitants
Population | Населення
8,740,472 (2022)

Superficie | Area | Площа
26,700 км2

D'habitants
Population | Населення
2,102,921 (2022)

Territoires occupés par la Russie depuis 2014.
Superficie totale : plus de 44 000 км2

Territories occupied by Russia since 2014.
Total area - over 44,000 км2

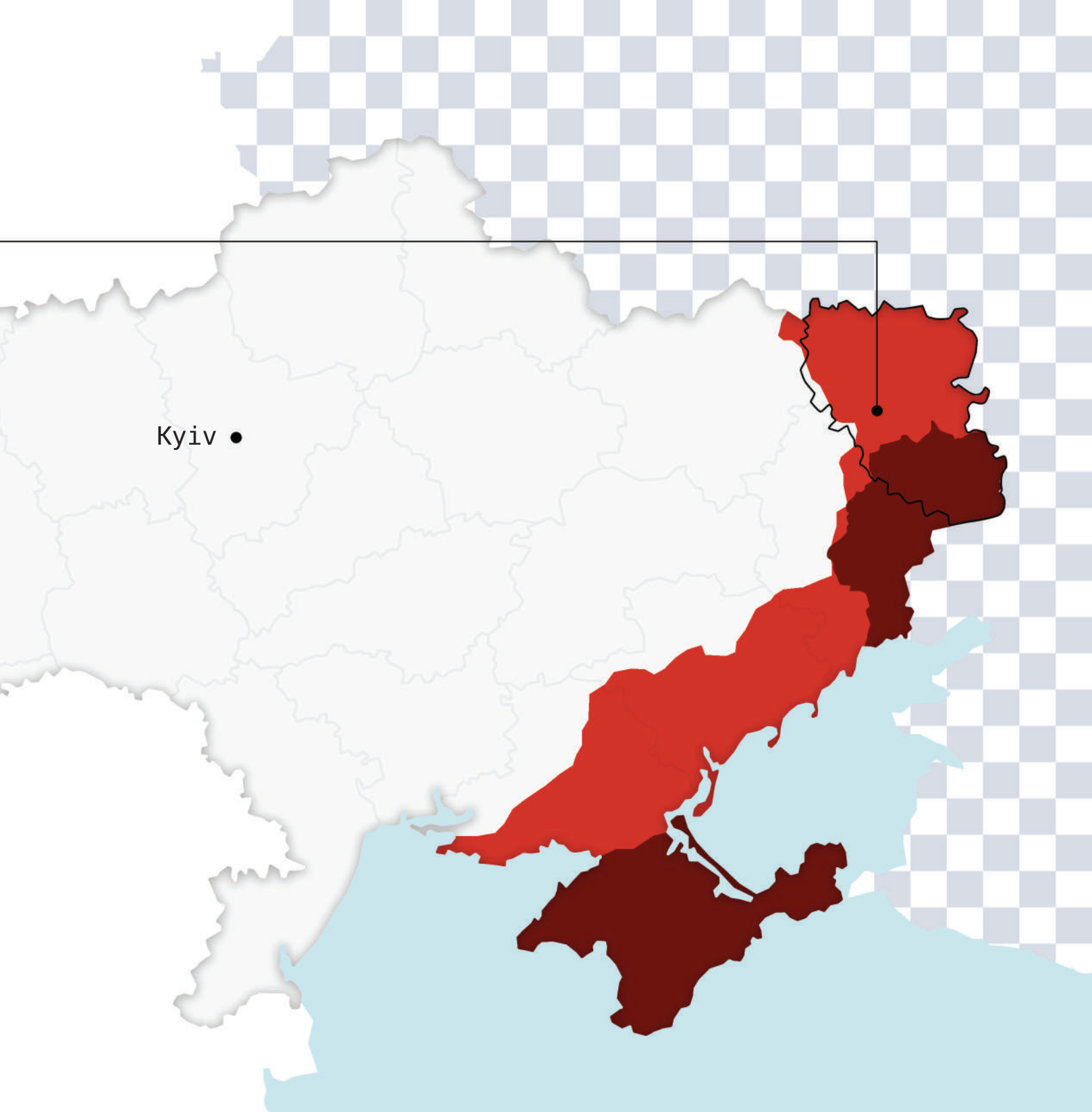
Території окуповані Росією у 2014 році,
загальною площею понад 44 000 км²

Territoires occupés par la Russie depuis 2022.
Superficie totale - plus de 64 000 км2

Territories occupied by Russia since 2022.
Total area - over 64,000 км2

Території окуповані Росією з 2022 року,
загальною площею понад 64 000 км²

Serhiy Jadan, 2014

La rue. Une femme zigzague dans la rue.
Pause. Devant l'épicerie elle hésite.
Doit-elle vraiment acheter du pain ? N'y a-t-il pas – y a-t-il – assez de pain ?
Doit-elle vraiment acheter du pain maintenant, ou bien – demain ? – elle hésite.
Regarde. Regarde son téléphone. Son téléphone. Sonne.
Mère. Elle parle à sa mère : Mère ! sans écouter elle crie.
Crie devant la vitre de l'épicerie ; à la vitre de l'épicerie
comme si elle se criait dessus dans la vitre.
Frappe le téléphone.
Zigzague dans la rue, en criant sur son invisible – c'est-à-dire impossible – Mère.
Des larmes. Des larmes face à l'impossibilité d'absoudre sa mère. Oublie le pain.
Oublie. Le pain et tout ce qui vit sur cette verte terre.
Abstiens-toi. Laisse ça. Laisse. Tomber.
Ce matin-là ça commence. Le premier bombardement aérien.

By Serhiy Zhadan, 2014

A woman walks down the street.
She stops in front of a store.
She hesitates.
She needs to buy bread.
Buy it now or wait until tomorrow? she wonders.
She reaches for her phone.
Talks with her mother.
Speaks sharply, doesn't listen, raises her voice.
She yells as she stands in front of a shop window.
As if she's yelling at her own reflection.
She cuts off the conversation, not listening, and walks down the street cursing her invisible, and so even more hateful, mother.
She cries at some offense from her and because she can't forgive her.
She forgets about the bread.
She forgets about everything in the world.
In the morning the first shelling starts.

Сергій Жадан, 2014

Вулицею проходить жінка.
Зупиняється напроти магазину.
Вагається.
Потрібно купити хліб, вдома закінчується.
Купити тепер чи краще вже завтра? - думає.
Дістає телефон, слухає гудки.
Говорить із мамою.
Говорить різко, не слухає, збивається на крик.
Кричить, стоячи перед вітриною магазину.
Так, ніби кричить на своє відображення.
Обриває розмову, не дослухавши, йде вулицею, проклинаючи невидиму, і від цього ще більш ненависну маму.
Плаче від образи на неї і від неможливості її пробачити.
Забуває про хліб.
Забуває про все на світі.
На ранок починається перший артилерійський обстріл.

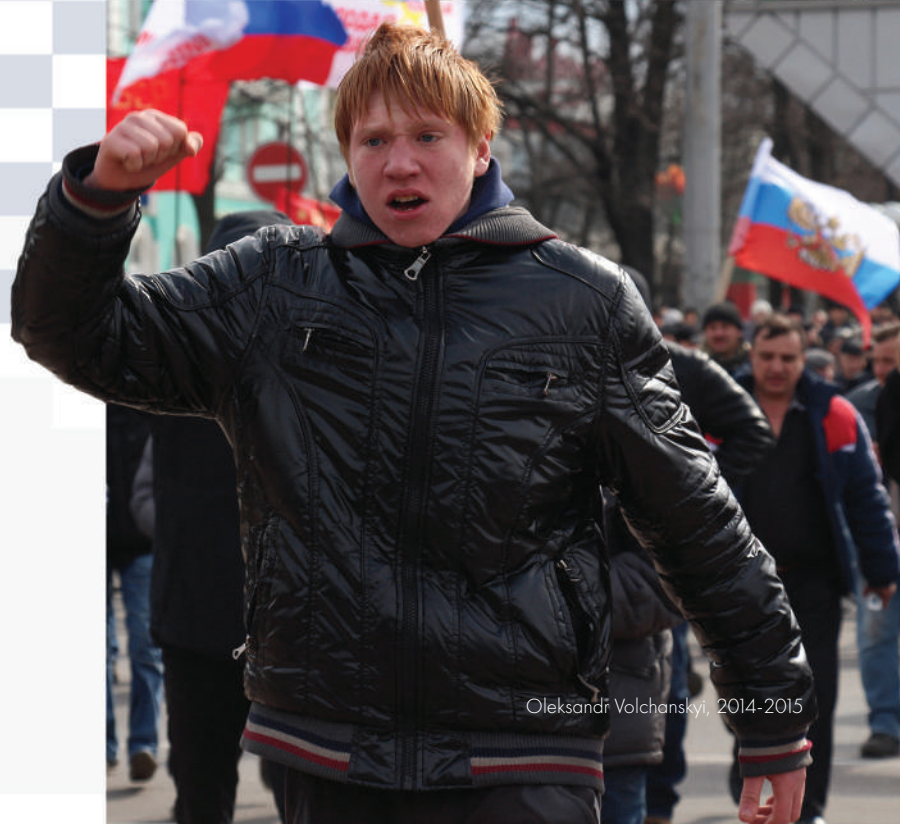
Oleksandr Volchanskyi, 2014-2015

Oleksandr Volchanskyi, 2014-2015

2014: Les prémices de la guerre

2014: The first wave of war |
2014: Перша хвиля війни

Oleksandr Volchanskyi, 2014-2015

Luhansk est la région ukrainienne la plus orientale, forgée par une longue histoire, théâtre de la confrontation entre influences impériales et velléités expansionnistes de la Russie avoisinante. Au printemps 2014, les forces russes envahirent l'Ukraine, ce qui mena à l'occupation partielle des oblasts (régions) de Donetsk et Louhansk, ainsi qu'à l'annexion de la péninsule Criméenne.

Aux côtés de milliers d'habitants de Louhansk, les équipes du Musée prirent les rues, et manifestèrent en faveur de l'intégrité et de la souveraineté de l'Ukraine. Dans le même temps, des rassemblements et une propagande séparatistes se déployèrent, et ses partisans s'emparèrent des bâtiments de la Sécurité d'Etat de Louhansk. Au 29 Avril 2014, des drapeaux Russes furent hissés sur les bâtiments de l'Administration régionale de Louhansk, et la « République populaire de Lougansk », séparatiste, fût proclamée. Violences armées et bombardement de Louhansk par les forces occupantes tissèrent la trame de fond de ces événements.

La ville devint progressivement dangereuse à vivre. Les activistes ukrainiens, les universitaires, les journalistes, les politiciens, les membres des commissions électorales ainsi que les gens d'affaires furent massivement enlevés, soumis à interrogation et maltraités. Les preuves de ces persécutions, des rapt et des tortures perpétrées furent rapportées par les médias et organisations internationales, parmi elles Human Rights Watch et la Mission Spéciale d'Observation (MSO) déployée par l'Organisation pour la sécurité et la coopération en Europe (OSCE).

La personne alors en charge de la direction du Musée Régionale d'Histoire de Louhansk décida de collaborer avec le régime occupant,

Luhansk has a long history of confronting imperial influences and the expansionist ambitions of neighbouring Russia. In Spring 2014, Russian forces invaded Ukraine, occupying parts of the Donetsk and Luhansk regions and annexing the Crimean Peninsula.

Together with thousands of Luhansk residents, the Museum staff took to the city streets, declaring the integrity and sovereignty of Ukraine. Simultaneously, separatist rallies and propaganda took place, culminating in the seizing of the Luhansk State Security offices. On 29 April 2014, Russian flags were raised over the Luhansk Regional Administration, and the separatist 'Luhansk People's Republic' was proclaimed. These events were accompanied by armed violence and the shelling of Luhansk by the occupation forces.

The city became increasingly dangerous to live in. Numerous Ukrainian activists, scholars, journalists, politicians, members of electoral commissions and business people were abducted and subjected to interrogation and abuse. Evidence of persecution, abduction and torture has been reported by the media and international organisations, such as Human Rights Watch, and the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) Special Monitoring Mission.

The then-director of the Luhansk Regional History Museum decided to collaborate with the occupation regime, granting full access to the museum building, collections, and documents. This decision was made without the consent of the complete museum team.

Луганськ має довгу історію протистояння імперським впливам та експансіоністським амбіціям сусідньої Росії. Навесні 2014 року російські війська вторглися в Україну, окупувавши частини Донецької та Луганської областей і анексувавши Кримський півострів.

Разом з тисячами луганців співробітники музею вийшли на вулиці міста, проголошуючи цілісність і суверенітет України. Одночасно відбувалися сепаратистські мітинги та пропагандистські акції, кульмінацією яких стало захоплення Управління державної безпеки Луганської області. 29 квітня 2014 року над Луганською обласною державною адміністрацією було піднято російські прапори та проголошено сепаратистську "Луганську народну республіку". Ці події супроводжувалися збройним насильством та обстрілами Луганська з боку окупаційних сил.

Місто ставало дедалі небезпечнішим для життя. Численні українські активісти, науковці, журналісти, політики, члени виборчих комісій та бізнесмени були викрадені, піддані допитам та тортурам. Про ці факти повідомляли ЗМІ та міжнародні організації, такі як Human Rights Watch і Спеціальна моніторингова місія Організації з безпеки та співпраці в Європі (ОБСЄ).

Тодішній директор Луганського обласного краєзнавчого музею вирішив співпрацювати з окупаційним режимом, надавши повний доступ до будівлі музею, колекцій та документів. Це рішення було прийнято без згоди всього колективу.

Працівники музею, які виступили проти

accordant le plein accès aux bâtiments, ainsi qu'aux collections et à la documentations du musée placé sous occupation. Cette décision fut prise sans que ne soit rassemblé le consentement de l'ensemble des équipes du musée.

Les membres du musée qui s'opposèrent à l'occupation le firent au péril de leur vie, et furent à terme forcés de fuir en territoires contrôlés par le gouvernement Ukrainien, parfois même à l'étranger. Entre violences et collaborations, il était impossible d'organiser l'évacuation des collections et documentations depuis le musée placé sous occupation. L'obtention ultérieure d'information fut compromise suite au décès de la personne en charge de la collection et des archives, tombée sous les bombardements.

Museum staff who opposed the occupation were forced to flee to territories controlled by the Ukraine government or even abroad for their safety. Between violence and collaboration, it was impossible to evacuate the collection or other documentation from the occupied Museum. Further knowledge was lost when the person in charge of collection and archives was killed during the shelling of Luhansk.

окупації, були змушені виїжджати на підконтрольні українському уряду території або навіть за кордон, заради своєї безпеки. В умовах насильства і колабораціонізму було неможливо евакуювати колекцію або документацію з окупованого музею. Подальша доля архівів та експонатів невідома після того, як людина, відповідальна за них, загинула під час обстрілу Луганська.

2014: Chroniques photographiques

2014: Photographic chronicles |
2014: Фотохроніка

Oleskiy Plysko, 2021

Oleksandr Volchanskyi, qui a pris les photographies présentées ici, était l'un des militants organisant les rassemblements ukrainiens à Louhansk dès leurs débuts en 2013-2014. À l'époque, il enseignait l'informatique et les mathématiques dans une école locale. Il a également travaillé comme journaliste, tout en nourrissant une passion pour la photographie depuis l'enfance. Ses 7000 photos constituent une chronique photographique unique des événements récents à Louhansk. Aujourd'hui, il vit à Kyiv et est photographe professionnel d'animaux et de reportages. Cependant, dans ce dernier genre, il ne travaille pas pour l'argent - ses photos finissent généralement sur les réseaux sociaux.

Quelle histoire ces photos racontent-elles ?

Oleksandr Volchanskyi, who took the photographs presented here, was one of activists organising the Ukrainian rallies in Luhansk from their very beginnings in 2013-2014. At the time, he was teaching computer science and maths in a local school. He also worked as a journalist, having pursued a passion for photography since childhood. His 7000 photos constitute a unique photographic chronicle of recent events in Luhansk. Today, he lives in Kyiv and is a professional animal and reportage photographer. However, in the latter genre, he does not work for money – his photographs usually end up on social media.

What story do these pictures tell?

В архіві Олександра Волчанського, 7000 фотографій, що складають унікальний фотолітопис подій у Луганську 2014-го року. У той час він викладав інформатику та математику в місцевій школі, а також працював журналістом, маючи пристрасть до фотографії з дитинства. Сьогодні Олександр живе в Києві і професійно займається фотографією. У жанрі репортажу він не працює за гроші – його роботи зазвичай потрапляють у соціальні мережі.

Яку історію розповідають ці світлини?
Олександр пояснює:

“Я не вважаю свої фотографії подій у Луганську професійними. Для мене це

Oleksandr explique...

"Je ne considère pas mes photos des événements de Louhansk comme de la photographie professionnelle. Pour moi, c'était un appel soudain à l'action, un désir de faire partie de ces événements historiques et de partager cette expérience avec le reste du monde. Je voulais capturer un Louhansk patriotique, montrer qu'il est ukrainien, tout comme Kyiv et d'autres villes.

En 2013-2014, ma famille et moi, comme le reste de l'Ukraine, vivions dans l'attente d'un avenir meilleur pour notre pays, d'une nouvelle étape de développement, alors que l'Ukraine s'apprêtait à signer l'accord d'association avec l'UE.

J'ai pu prendre des photos des rassemblements ukrainiens sans problème jusqu'en février 2014. Ensuite, la police locale a commencé à mettre en garde les militant.es contre des actions, même pacifiques, en raison de menaces imminentes de violence de la part des manifestant.es pro-russes. À ce moment-là, ma motivation a évolué. Il était important non seulement de montrer les événements, mais aussi d'enregistrer les éventuelles infractions.

J'ai réalisé que ma présence offrirait une certaine forme de sécurité et garantirait la justice à l'avenir. En fait, certaines des actions illégales des activistes pro-russes ont déjà fait l'objet d'une enquête grâce à mes photos.

Après l'occupation de Louhansk, la situation est devenue de plus en plus dangereuse pour moi et ma famille. Nous avons décidé de quitter la ville, en n'emportant que quelques affaires : mon vieil appareil photo argentique Zenit, l'appareil photo numérique de ma fille, une cafetière et deux disques durs contenant des archives de photos."

Oleksandr explains...

"I don't consider my photos of events in Luhansk to be professional photography. To me, it was a sudden call for action, a desire to be a part of those historic events and to share the experience with the rest of the world. I wanted to capture a patriotic Luhansk, show that it is Ukrainian, just like Kyiv and other cities.

In 2013-2014, my family and I, like the rest of Ukraine, lived in expectation of a better future for our country, a new stage of development, as Ukraine was preparing to sign the Association Agreement with the EU.

I was able to take pictures of Ukrainian rallies without problem until February 2014. Then, local police began to warn activists against even peaceful actions due to imminent threats of violence from pro-Russian demonstrators. At that point, my motivation evolved. It was important not only to show the events, but also to record the possible offences.

I realised that my presence would offer some kind of security and secure justice in the future. Actually, some of the unlawful actions of the pro-Russian activists have already been investigated using my photos.

After the occupation of Luhansk, it became increasingly dangerous for me and my family. We decided to leave the city, taking only a few things with us: my old Zenit film camera, my daughter's digital camera, a coffee maker, and two hard drives with photo archives."

був раптовий заклик до дії, бажання бути частиною тих історичних подій і поділитися досвідом з рештою світу. Я хотів зафіксувати патріотичний Луганськ, показати, що він є українським, так само як Київ та інші міста.

У 2013-2014 роках я і моя сім'я, як і вся Україна, жили в очікуванні кращого майбутнього для нашої країни, нового етапу розвитку. Україна готувалася до підписання Угоди про асоціацію з ЄС.

Я фотографував мітинги в Луганську без жодних проблем до лютого 2014 року. Тоді місцева поліція почала застерігати активістів від проведення мирних акцій через загрози насильства з боку провокаторів. У той момент моя мотивація змінилася. Важливо було не лише показати події, а й зафіксувати можливі правопорушення.

Я зрозумів, що моя робота зможе гарантувати певну безпеку і справедливість у майбутньому. Власне, деякі протиправні дії проросійських активістів вже були розслідувані за допомогою моїх фотографій.

Після окупації Луганська мені та моїй родині ставало дедалі небезпечніше. Ми вирішили виїхати з міста, взявши з собою лише кілька речей: мій старий плівковий фотоапарат "Зеніт", цифровий фотоапарат доньки, кавоварку та два жорсткі диски з фотоархівами".

2015 - 2022: Musée divisé

2015 - 2022: Divided museum |
2015 - 2022: Розколотий музей

A la suite de l'annexion de Louhansk en 2014, les forces occupantes ont saisi l'ensemble des infrastructures et bâtiments liés au Musée, et les transformèrent finalement en « Institution Culturelle d'Etat de la République Populaire de Lougansk ».

En 2015, l'administration en exil de Louhansk établit à nouveau le Musée Régional d'Histoire de Louhansk, mais dans la ville de Starobilsk, sous contrôle du gouvernement Ukrainien, une centaine de kilomètres à l'ouest de Louhansk.

C'est ainsi que depuis 2015, il existe dans le même temps deux musées dédiés à l'histoire de la région de Louhansk. L'un contrôlé par les forces occupantes Russes, l'autre par le gouvernement Ukrainien. Bien que pourvues du même nom, ces institutions sont fondamentalement différentes dans leur essence.

Le musée exilé à Starobilsk présente l'identité locale, la culture et l'histoire de la région de Louhansk comprise comme partie prenante de l'histoire l'Ukrainienne, et du processus de sa construction comme nation. A l'inverse, le musée sous occupation de Louhansk présente une perspective différente, sous laquelle la région de Louhansk devient partie « intégrale » de la Fédération Russe.

Là où le reste de cette exhibition se concentre sur le musée exilé, cette section propose une aperçue de ce qu'il est advenu de l'institution placée sous occupation au cours des neuf dernières années. Les choix, tant dans les images que dans les thèmes, sont guidés par les activités et exhibitions du musée occupé de

Upon the annexation of Luhansk in 2014, the occupation authorities seized all the Museum's facilities and property, eventually transforming it into the 'State Cultural Institution of the Luhansk People's Republic'.

In 2015, the exiled Luhansk regional administration re-established the Luhansk Regional History Museum in Starobilsk, a city controlled by the government of Ukraine about 100 km further west.

This is how, since 2015, two distinct museums dedicated to the history of the Luhansk region have existed, one controlled by the Russian occupation regime and the other by the government of Ukraine. While both claim to tell the story of Luhansk, these differ fundamentally in their essence.

The displaced museum in Starobilsk set out to represent the local identity, culture, and history of the Luhansk region as part of Ukrainian history and nation-building. Conversely, the occupied museum in Luhansk focuses on presenting the region as an 'integral' part of the Russian Federation.

Whereas the rest of the exhibition focuses on the displaced Museum, this section offers a glimpse of the institution that has been run by the occupation authorities for the past nine years. When selecting images and themes for this glimpse, we were guided by the museum's activities and exhibitions, as chosen by the occupation authorities themselves.

"The goal of the project, supported by

Після анексії Луганська у 2014 році окупаційна влада захопила всі приміщення та майно музею, перетворивши його на "Державну установу культури Луганської народної республіки".

У 2015 році Луганська обласна військово-цивільна адміністрація відновила Луганський обласний краєзнавчий музей у Старобільську, місті, контрольованому урядом України, приблизно за 100 км на захід.

Таким чином, з 2015 року існують два різні музеї, присвячені історії Луганщини. Один з них контролюється російським окупаційним режимом, а інший – урядом України. Вони кардинально відрізняються між собою.

Переміщений музей має на меті представити місцеву ідентичність, культуру та історію Луганщини як частину української історії та націєтворення. Окупований музей у Луганську навпаки – зосереджений на представленні регіону як "невіддільної" частини російської федерації.

Тоді як решта виставки присвячена переміщеному музею, цей розділ пропонує поглянути на установу, якою протягом останніх дев'яти років керує окупаційна влада.

"Мета проекту, підтриманого Президентським фондом культурних ініціатив [Російська Федерація], - зберегти історичну правду

En Novembre 2022, le musée occupé proposait l'exposition, « URSS : jalons de l'histoire », marquant le centième anniversaire de la formation de l'Union Soviétique et des accomplissements de la région.

In November 2022, the occupied museum presented an exhibition, 'USSR: Milestones of History', marking the 100th anniversary of the formation of the Soviet Union and the region's achievements in this period.

У листопаді 2022 року в окупованому Музеї презентували виставку "СССР: вехи истории", присвячену 100-річчю утворення Радянського Союзу та досягненням регіону в цей "золотий" період.

Le nom de l'auteur de la photographie n'est pas révélé par mesure de sécurité. 2022

Louhansk, dont la focale est elle-même réglée par les autorités occupantes.

« Le but de ce projet, soutenu par la Fondation Présidentielle pour les Initiatives Culturelles (Fédération Russe), est la préservation de la vérité historique quant à ce territoire, et d'expliquer en quoi l'unité de la Russie et de la région de Louhansk est un fait indéniable, et évident. »

Direction de la République Populaire et séparatiste de Lougansk (RPL), Leonid Pasechnik, lors de l'inauguration de l'exhibition (formation de la RPL comme état Nation), 17 Février 2023, Louhansk occupé.

En 2022, l'actuel directeur du musée occupé, lors d'une visite officielle à Moscou, a félicité les responsables russes des "nouvelles régions [qui] qui ont rejoint la Fédération de Russie" et "sont revenues dans le giron de la mère Russie". Il a noté qu' "une partie de la population de ces régions a malheureusement été privée pendant longtemps – pendant peut-être même une trentaine d'années - de la possibilité de connaître sa propre histoire"

Ressources Internet officielles du président de la Russie 2022.

Les expositions du musée occupé sont réglementées par les autorités centrales de la Fédération de Russie. Une récente exposition "Донбасс - Россия : история и современность" ("Donbass - Russie : histoire et modernité", septembre 2023) par exemple, visait à montrer le "lien historique indéfectible entre le Donbass

the Presidential Foundation for Cultural Initiatives [Russian Federation], is to preserve the historical truth about the territory and explain why the unity of Russia and the Luhansk region is an undeniable and obvious fact".

Head of the separatist Luhansk People's Republic (LPR), Leonid Pasechnik, at the opening of the exhibition 'Formation of the LPR Statehood', 17 February 2023, occupied Luhansk.

In 2022, the current director of the occupied museum, during an official visit to Moscow, congratulated Russian officials on "the new regions [that have] appeared in the Russian Federation" and "returned to the bosom of Mother Russia". He noted that "a part of the population of these regions, unfortunately, for a long time, maybe even 30 years, had been deprived of the opportunity to learn about their own history".

Official Internet Resources of the President of Russia 2022.

The exhibition activities of the occupied museum are regulated by the central authorities of the Russian Federation. A recent exhibition «Донбасс – Россия: история и современность» ("Donbass - Russia: History and Modernity"), September 2023, for example, aimed to show the "unbreakable historical connection between Donbass and Russia".

"The exhibition is essentially a didactic methodical story about the history of the Donbass region and Novorossiya*

про територію і пояснити, чому єдність Росії і Луганської області є незаперечним і очевидним фактом".

Голова сепаратистської "Луганської народної республіки" (ЛНР) Леонід Пасічник на відкритті виставки "Становление государственности ЛНР" ("Становлення державності ЛНР"), 17 лютого 2023 року, окупований Луганськ.

У 2022 році теперішній директор окупованого музею під час офіційного візиту до Москви привітав російських чиновників з "новими регіонами, які з'явилися у складі Російської Федерації" і "повернулися в лоно матушки-Росії". Він зазначив, що "частина населення цих регіонів, на жаль, довгий час, може навіть 30 років, була позбавлена можливості дізнатися про власну історію".

Офіційний інтернет-ресурс президента РФ, 2022.

Виставкова діяльність окупованого музею суворо регламентована центральною владою Російської Федерації. Серед численних прикладів цього – нещодавня виставка "Донбасс – Россия: история и современность" ("Донбас – Росія: історія та сучасність", вересень - жовтень 2023 року). Мета проєкту – показати "нерозривний історичний зв'язок між Донбасом і Росією".

"Виставка – по суті дидактична методична розповідь про історію краю Донбасу і загалом Новоросії* у складі Росії: від

Exemples d'expositions récentes au musée occupé de Luhansk (2022). Expositions consacrées à la mobilisation de la Fédération de Russie pour l'opération militaire spéciale et à l'histoire récente de la "République populaire de Louhansk".

Les noms des auteurs des photographies ne sont pas révélés par mesure de sécurité.

Exemples of recent exhibitions at the occupied museum in Luhansk (2022). Exhibitions dedicated to the mobilization efforts in the Russian Federation for the so-called "special military operation" and to the recent history of the so-called "Luhansk people's republic".

The names of the photographers are not revealed for security reasons.

Приклади нещодавніх виставок в окупованому музеї в Луганську (2022 рік). Виставки присвячені мобілізаційним заходам у Російській Федерації для так званої "спеціальної військової операції" та новітній історії так званої "Луганської народної республіки".

Імена фотографів не розкриваються з міркувань безпеки.

et la Russie”.

“L’exposition est essentiellement un récit méthodique didactique sur l’histoire de la région du Donbass et de la Novorossiya* en tant qu’ensemble intégral au sein de la Russie, depuis l’Empire russe jusqu’à l’Union soviétique, la période post-soviétique, la création des républiques, le début de l’opération militaire spéciale** et l’entrée des républiques dans la Fédération de Russie”. Une affiche est consacrée à l’étape moderne - le rétablissement d’une vie paisible.”

Nikita Anikin, directeur général adjoint du musée d’histoire contemporaine de la Russie

as an integral whole within Russia from the Russian Empire through the Soviet Union, the post-Soviet period, the creation of the Republics, the beginning of the special military operation**, and the Republics’ entry into the Russian Federation. One poster is dedicated to the current situation.” Described as “restoration of peaceful life.”

Nikita Anikin, the Deputy Director General of the Museum of Contemporary History of Russia

Російської імперії через Радянський союз, пострадянський період, створення Республік, початок СВО і входження Республік до складу Російської Федерації. Один планшет присвячений сучасному етапу – відновленню мирного життя.”

Нікіта Анікін, заступник генерального директора музею сучасної історії Росії

*Le concept de Novorossiya est apparu dans les discours de Vladimir Poutine à partir de 2014. Pour Poutine, la soi-disant “Novorossiya” comprend les régions de Kharkiv, Louhansk, Donetsk, Mykolaiv, Kherson et Odessa - des territoires ukrainiens, que la Fédération de Russie vise à annexer.

** “L’Opération militaire spéciale” est un euphémisme utilisé par le gouvernement et la propagande russes pour décrire l’invasion russe de l’Ukraine, qui a débuté en 2022.

*The concept of Novorossiya appeared in speeches of Vladimir Putin from 2014. To Putin, the so-called “Novorossiya” includes the regions of Kharkiv, Luhansk, Donetsk, Mykolaiv, Kherson, and Odessa - Ukrainian territories, which the Russian Federation aims to annex.

** The “Special Military Operation” is an Euphemism used by the Russian government and propaganda to describe the Russian invasion of Ukraine, which began in 2022.

*Мається на увазі поняття “Новороссія”, яке з’явилося у промовах Володимира Путіна, починаючи з 2014 року. За Путіним, так звана “Новороссія” включає Харківську, Луганську, Донецьку, Миколаївську, Херсонську та Одеську області – українські території, які Російська Федерація прагне анексувати.

Olesia Milovanova

Directrice du Musée.

A voyagé avec son fils de 8 ans, sous couverture, accompagnée par les militaires ukrainiens.

Les militaires ukrainiens ont évacué la directrice du musée, Olesia, et son fils alors âgé de 8 ans, de la ville occupée de Starobilsk en avril 2022. Il leur a fallu trois jours pour parcourir le trajet de plus de 1 200 kilomètres entre Starobilsk et Lviv. Sous les bombardements systématiques, leur trajet les a amenés à traverser les régions de Louhansk, Kharkiv, Donetsk, Dnipro, Poltava, Kyiv, Zhytomyr, Rivne et Lviv.

Alors qu'Olesia et son fils s'éloignaient de la région de Louhansk, ils ont commencé à entendre des alarmes de raids aériens. En raison de l'intensité des hostilités, ces signaux n'ont jamais retenti dans la région de Louhansk.

À la surprise d'Olesia, l'alarme de raid aérien a effrayé son fils encore plus que les explosions et les armes.

A quitté Starobilsk le 3 avril 2022. Arrivé à Lviv le 6 avril 2022.

Itinéraire : Régions de Kharkiv, de Donetsk, de Dnipro, de Poltava et de Cherkasy - Kyiv - Zhytomyr - Rivne - Lviv.

Olesia Milovanova

Museum director.

Travelled with her 8-year-old son, undercover, accompanied by the Ukrainian military.

The Ukrainian military evacuated the Museum's director, Olesia and her then 8-year-old son from the occupied Starobilsk in April 2022. It took them three days to cover the journey of over 1,200 kilometres from Starobilsk to Lviv. Under systematic shelling, their route took them through Luhansk, Kharkiv, Donetsk, Dnipro, Poltava, Kyiv, Zhytomyr, Rivne, and Lviv regions.

As Olesia and her son moved away from the Luhansk region, they began to hear air raid alarms. Due to the intensity of the hostilities, these signals never sounded in the Luhansk region.

To Olesia's surprise, the air raid alarm scared her son even more than explosions and weaponry.

Left Starobilsk on April 3, 2022. Arrived in Lviv on April 6, 2022.

Route: Kharkiv, Donetsk, Dnipro, Poltava, and Cherkasy regions - Kyiv - Zhytomyr - Rivne - Lviv

Олеся Мілованова

Директорка музею

Подорожувала з 8-річним сином під прикриттям, у супроводі українських військових.

У квітні 2022 року українські військові евакуювали директорку музею Олесю та її 8-річного сина з окупованого Старобільська. Їм знадобилося три дні, щоб подолати шлях у понад 1200 кілометрів зі Старобільська до Львова.

Під систематичними обстрілами їхній маршрут пролягав через Луганську, Харківську, Донецьку, Дніпропетровську, Полтавську, Київську, Житомирську, Рівненську та Львівську області.

Коли Олеся та її син від'їжджали від Луганської області, вони почали чути сигнали повітряної тривоги. Через інтенсивність бойових дій ці сигнали ніколи не звучали в Луганській області.

На подив Олесі, сигнал повітряної тривоги лякав її сина навіть більше, ніж вибухи та стрілянина.

Покинула Старобільськ 3 квітня 2022 року. Прибула до Львова 6 квітня 2022 року.

Маршрут: Харківщина - Донеччина - Дніпро - Полтавщина - Черкащина - Київ - Житомир - Рівне - Львів

Yuliya Tsyklova

Chercheuse junior. Unité muséale de l'histoire de la région de Louhansk.

Yuliya vivait à Starobilsk. Une semaine avant que les forces russes n'entrent dans Starobilsk, elle a quitté la ville avec sa mère, en compagnie d'une communauté de l'église baptiste. L'évacuation de la congrégation a été organisée par le pasteur.

Sans destination précise après avoir quitté sa ville natale, elle est allée d'un endroit à l'autre et s'est finalement installée en Allemagne. Après avoir appris que son musée était rétabli, Yulia est retournée à Lviv.

A quitté Starobilsk le 24 février 2022. Arrivée à Lviv le 18 juin 2022.

Itinéraire : Starobilsk - Tchernihvti - Roumanie - Allemagne - Pologne - Lviv.

Yuliya Tsyklova

Junior researcher. Museum Unit of the History of the Luhansk Region.

Yuliya lived in Starobilsk . A week before Russian forces entered Starobilsk, together with her mother, she left town with a Baptist church community. The evacuation of the congregation was organised by the pastor.

Without a clear destination upon leaving her hometown, she went from place to place eventually moving to Germany. After learning that her Museum was being re-established, Yulia returned to Lviv.

Left Starobilsk on February 24, 2022. Arrived in Lviv on June 18, 2022.

Route: Starobilsk - Chernivtsi - Romania - Germany - Poland - Lviv

Юлія Цикулова

Молодша наукова співробітниця. Музейний відділ історії Луганщини.

Юлія жила в Старобільську. За тиждень до того, як російські війська увійшли до Старобільська, вона та її мама виїхали з міста разом з громадою баптистської церкви. Евакуація громади була організована пастором.

Не маючи чіткого місця призначення, покинувши рідне місто, вона переїжджала з місця на місце і врешті-решт переїхала до Німеччини. Дізнавшись, що її музей відновлюють, Юлія повернулася до Львова.

Виїхала зі Старобільська 24 лютого 2022 року. Прибула до Львова 18 червня 2022 року.

Маршрут: Старобільськ - Чернівці - Румунія - Німеччина - Польща - Львів

Kostyantyn Skomarokh , 2023

Oksana Bakshynska

Responsable de l'unité du début du 20e siècle du musée.

Alina Panteleymonova

Chercheuse junior. Unité des sciences et de la méthodologie du musée.

Oksana et Alina ont quitté Starobilsk au cours de l'été 2022 pour ce qu'elles considèrent comme le voyage le plus effrayant de leur vie. À l'époque, fuir l'occupation en passant par l'Ukraine était impossible. Les forces russes se positionnaient autour des routes en tirant sur les civils en fuite et en kidnappant.

L'itinéraire de sauvetage d'Oksana et d'Alina passait par les territoires occupés et la Fédération de Russie. Il a notamment fallu franchir les points de contrôle établis par les forces russes. Là-bas, les citoyens ukrainiens étaient enregistrés, soumis à des fouilles corporelles à la recherche de tatouages "nationalistes", photographiés, et leurs bagages faisaient l'objet d'une inspection minutieuse, tandis que leurs empreintes digitales étaient relevées. Celles et ceux qui ne réussissaient pas à passer ce "filtrage" risquaient des expulsions arbitraires, des détentions, des actes de torture et d'autres formes d'abus.

Oksana et Alina se sont "préparées" au filtrage du mieux qu'elles ont pu. Elles n'ont emporté que des affaires de base et aucun objet de valeur, car ceux-ci sont généralement confisqués.

Elles ont réussi à franchir la frontière russe pour se rendre en Pologne, et ont finalement voyagé jusqu'à Lviv.

Ont quitté Starobilsk le 3 avril 2022. Arrivées à Lviv le 6 avril 2022.

Itinéraire : Starobilsk - Moscou - Pskov - Lituanie - Pologne - Lviv.

Oksana Bakshynska

Head of the Early 20th Century Unit of the Museum.

Alina Panteleymonova

Senior researcher. Science and Methodology Unit of the Museum.

Oksana and Alina left Starobilsk together in the summer of 2022. In what they considered the scariest trip of their lives.

At the time, escaping the occupation through Ukraine was impossible. The Russian forces positioned themselves around roads shooting and kidnapping fleeing civilians.

The rescue route for Oksana and Alina went through the occupied territories and through the Russian Federation. This included crossing filtration points set up by the Russian forces. There, Ukrainian citizens were registered, strip-searched for "nationalistic" tattoos, photographed, had their luggage thoroughly inspected, and fingerprints taken. Those who did not "pass the filtration" risked arbitrary forced deportations, detentions, torture and other abuses.

Oksana and Alina "prepared" for the filtration as well as they could. They packed only very basic belongings and no valuables, as those usually got confiscated.

They managed to cross the Russian border to Poland, and eventually travelled to Lviv.

Left Starobilsk on June 3, 2022. Arrived in Lviv on July 5, 2022.

Route: Starobilsk - Moscow - Pskov - Lithuania - Poland - Lviv

Оксана Бакшинська

Завідувачка відділу історії Луганщини початку ХХ століття.

Аліна Пантелеймонова

Старша наукова співробітниця науково-методичного відділу.

Оксана та Аліна разом виїхали зі Старобільська влітку 2022 року. У найстрашнішу, на їхню думку, подорож у своєму житті.

У той час втекти від окупації через Україну було неможливо. Російські війська розташувалися навколо доріг, розстрілюючи та викрадаючи мирних жителів, які тікали.

Шлях порятунку Оксани та Аліни пролягав через окуповані території та Російську Федерацію. Він включав перетин фільтраційних пунктів, встановлених російськими силовиками. Там громадян України реєстрували, обшукували на наявність "націоналістичних" татувань, фотографували, ретельно оглядали багаж і знімали відбитки пальців. Тим, хто не "проходив фільтрацію", загрожували довільні примусові депортації, затримання, тортури та інші зловживання.

Оксана та Аліна "підготувалися" до фільтрації як могли. Вони зібрали лише найнеобхідніші речі, не мали з собою жодних цінних речей, оскільки їх зазвичай конфіскували. Їм вдалося перетнути російський кордон до Польщі, а згодом дістатися до Львова.

Виїхали зі Старобільська 3 червня 2022 року. Прибули до Львова 5 липня 2022 року.

Маршрут: Старобільськ - Москва - Псков - Литва - Польща - Львів

Natalia Khasanshin, 2022

Mykhailo Vlaykov

Chercheur junior. Unité d'archéologie du musée.

Après l'entrée des forces russes à Starobilsk, une partie de la population locale a entamé une résistance. Les habitant.es ont bloqué les chars sur les routes, organisé des rassemblements et hissé des drapeaux ukrainiens.

Le personnel du musée ainsi que les membres des communautés locales ont été persécutés, interrogés et incarcérés pour leur soutien à la souveraineté de l'Ukraine.

Mykhailo était l'un de ces militants. Lorsqu'il a appris que le régime d'occupation le désignait comme "recherché", il n'a eu que quelques heures pour faire ses bagages et quitter le territoire occupé afin de préserver sa propre vie.

A quitté Starobilsk le 12 mars 2022. Arrivé à Lviv le 20 mai 2022.

Itinéraire : Starobilsk - Kharkiv - Khmelnytskyi - Vinnytsia - Lviv.

Mykhailo Vlaykov

Junior researcher. Archaeology Unit of the Museum.

After Russian forces entered Starobilsk, part of the local population started resistance. People stopped tanks on the roads, organised rallies, and put up Ukrainian flags.

The Museum staff and local communities faced persecution, interrogations, and imprisonment for supporting the sovereignty of Ukraine.

Mykhailo was among these activists. When he found out that the occupation regime declared him "wanted", he had only a few hours to pack his things and leave the occupied territory to save his own life.

Left Starobilsk on March 12, 2022. Arrived in Lviv on May 20, 2022.

Route: Starobilsk - Kharkiv - Khmelnytskyi - Vinnytsia - Lviv

Михайло Влайков

Молодший науковий співробітник. Відділ археології.

Після того, як російські війська увійшли до Старобільська, частина місцевого населення почала чинити опір. Люди зупиняли танки на дорогах, організовували мітинги, вивішували українські прапори. За підтримку суверенітету України співробітники музею та місцеві жителі зіткнулися з переслідуваннями, допитами та ув'язненням.

Михайло був серед цих активістів. Коли він дізнався, що окупаційний режим оголосив його в розшук, у нього було лише кілька годин, щоб зібрати речі та покинути окуповану територію, рятуючи власне життя.

Виїхав зі Старобільська 12 березня 2022 року. Прибув до Львова 20 травня 2022 року.

Маршрут: Старобільськ - Харків - Хмельницький - Вінниця - Львів

Poème de Serhiy Jadan, 2014.

Nous sommes des réfugiés, toi et moi,
Prends le plus important. Prends les lettres.
Prends seulement ce que tu peux mettre
Dans tes mains : les rouchnyk, les icônes, les
couteaux argentés,
Prends les crucifix en bois et les moulages
dorés.
Prends le pain, quelques légumes, puis va,
Nous ne reviendrons plus jamais là.
Nous ne reverrons plus jamais nos villes.
Prends les lettres. Toutes. Jusqu'à la dernière,
la plus vile.
Nous ne reviendrons jamais dans nos
supermarchés.

A poem by Serhiy Zhadan, 2014.

Take only what is most important. Take the
letters.
Take only what you can carry.
Take the icons and the embroidery, take the
silver,
Take the wooden crucifix and the golden
replicas.
Take some bread, the vegetables from the
garden, then leave.
We will never return again.
We will never see our city again.
Take the letters, all of them, every last piece
of bad news.

Вірш Сергія Жадана, 2014.

Візьми лише найважливіше. Візьми листи.
Візьми лише те, що зможеш сама нести.
Візьми рушники та ікони, візьми срібні ножі,
візьми дерев'яні розп'яття, золочені муляжі.
Візьми хліб і городину, потім іди.
Ми ніколи більше не повернемося сюди.
Ми ніколи більше не побачимо наші міста.
Візьми листи. Всі. До останнього злого
листа.
Нам ніколи не повернутись до наших нічних
крамниць.
Нам ніколи не пити з сухих криниць.

Nous ne boirons plus aux sources asséchées.
Nous ne verrons plus les visages familiers.
Nous sommes, toi et moi, des réfugiés.
Il nous faudra courir à travers la nuit et les
tournesols,
Fuir les chiens, dormir parmi les bêtes, à
même le sol,
Nous devons recueillir l'eau des pluies,
attendre dans les camps,
Provoquer les dragons sur les drapeaux dans
les champs.
Les amis ne reviendront pas, tu n'emprunteras
plus ce sentier,
Il n'y aura plus de cuisines enfumées ni de
travail coutumier.
Il n'y aura plus de lumière dans les pièces
délaissées,
Plus de plaines vertes ni d'espaces désertés.
Il y aura un soleil flou derrière la vitre du
wagon chaud.
Il y aura une fosse de choléra, recouverte de
chaux.
Il y aura des souliers de sang sur des jambes
féminines,
Des sentinelles exténuées au bord de l'abîme,
Un postier tué et son sac vide,
Un prêtre pendu sous des rires perfides,
Le silence des cimetières, le bruit des
kommandanturs,
Les listes des morts, imprimées sans vérifier
l'écriture,
Si longues que l'on n'a pas le temps
De chercher chaque matin son nom là-
dedans.

We will never see our corner store again.
We will never drink from that dry well again.
We will never see familiar faces again.
We are refugees. We'll run all night.

We will run past fields of sunflowers.
We will run from dogs, rest with cows.
We'll scoop up water with our bare hands,
sit waiting in camps, annoying the dragons
of war.

You will not return and friends will never
come back.
There will be no smoky kitchens, no usual
jobs,
there will be no dreamy lights in sleepy
towns,
no green valleys, no suburban wastelands.

The sun will be a smudge on the window of
a cheap train,
rushing past cholera pits covered with lime.
There will be blood on women's heels,
tired guards on borderlands covered with
snow,
a postman with empty bags shot down,
a priest with a hapless smile hung by his ribs,
the quiet of a cemetery, the noise of a com-
mand post,
and unedited lists of the dead,

so long that there won't be enough time
to check them for your own name.

Нам ніколи більше не бачити знайомих
облич.
Ми з тобою біженці. Нам з тобою бігти
крізь ніч.

Нам з тобою бігти вздовж соняшникових
полів.
Нам з тобою тікати від псів, спати поміж
волів.
Нам збирати воду в долоні, чекаючи в
таборах,
дратувати драконів на бойових прапорах.

Друзі не вернуться, і ти не прийдеш назад.
Не буде задимлених кухонь, не буде
звичних посад,
не буде сонного світла серед нічних осель,
не буде зелених долин і замських пустель.

Буде розмазане сонце за плацкартним
вікном.
Буде холерна яма, залита вапном.
Буде криваве взуття на жіночих ногах,
вимучені вартові в прикордонних снігах,
підстрелений листоноша з порожнім
мішком,
підвішений за ребро священик із безжурним
смішком,
цвинтарна тиша, гамір комендатур,
списки загиблих, друковані без коректур,

такі безкінечні, що навіть часу не стає
шукати в них щоранку ім'я своє.

Entre les mots et le silence:
la collection exilée

Between words and silence: the exiled collection |
Між словами і мовчанням

Le musée de Louhansk s'efforce actuellement de réinventer son rôle pour répondre aux circonstances tumultueuses qui prévalent aujourd'hui.

Comment pouvons-nous mieux servir notre communauté en comprenant ses besoins et ses requêtes en ces temps de guerre ? Notre musée se présente non seulement comme un conservateur de souvenirs, mais également comme une plateforme pour la contemplation du présent. Un endroit de méditation, d'émotion et de réflexion. Cependant, tout cela prend du temps. Nous croyons qu'avec le temps, ces récits engendreront quelque chose de nouveau et de puissant. Des villes et des villages renaîtront des cendres de la guerre, de l'occupation, de la destruction et de la perte. Des communautés renouvelées animeront ces espaces. La collection "Entre les Mots et le Silence" souligne qu'un musée d'histoire locale est avant tout destiné à la communauté locale. Elle s'efforce de capturer les expériences et les émotions des personnes déplacées de la région de Louhansk. Cette collection évoque ce qu'était la communauté d'autrefois, en parallèle avec les transformations actuelles. Elle témoigne des souvenirs que les gens souhaitent préserver et des épreuves qu'ils traversent.

Cette collection est dédiée à la fois à ceux. celles qui sont prêts à partager leurs expériences et à ceux. celles qui ne le sont pas. À ceux. celles qui ont réussi à préserver des ravages de la guerre des objets qui leur sont chers, ainsi qu'à ceux. celles qui ont tout perdu.

À ceux. celles qui sont parmi nous et à ceux. celles qui ne le sont pas.

À tous ceux. celles qui n'ont pas encore retrouvé leur foyer.

Notre collection est une mosaïque des communautés déplacées de Louhansk.

The Luhansk Museum today is trying to rethink its role to adapt to the current turbulent circumstances.

How to serve our community, understanding its needs and demands in times of war? Our Museum is positioning itself not only as a sieve of memories, but also as a platform for contemplation of the present. A place for recollection, emotions, and reflections. However, everything takes time. We believe that, with time, these stories will create something new and strong. Renewed towns and villages will emerge from the dust of war, occupation, destruction and loss. Renewed communities will animate these spaces.

The collection 'Between words and silence' shows how a local history museum is first and foremost about and for the local community. It seeks to capture the experiences and feelings of people displaced from the Luhansk region. This collection is about what the community used to be like, alongside current transformations. It is a testimony to the memories people want to keep alive, and the experiences they struggle to endure.

This collection is dedicated to both those who are ready to share their experiences and those who are not.

To those who managed to rescue some things dear to their hearts from the flames of war and to those who lost everything.

To those who are with us and those who are not.

To all those who have not (yet) returned home.

Our collection is a mosaic of the displaced Luhansk communities.

Луганський музей сьогодні намагається переосмислити свою роль, щоб адаптуватися до буремної сучасності.

Як служити громаді, розуміючи її потреби та запити в умовах війни? Наш музей позиціонує себе не лише як "сито спогадів", а й як майданчик для роздумів про сьогодні. Місце для роздумів, емоцій та рефлексій. Однак на все потрібен час. Ми віримо, що з часом ці історії створять щось нове і сильне. З пилу війни, окупації, руйнувань і втрат постануть оновлені міста і села. Оновлені громади оживлять ці простори.

Колекція "Між словами і мовчанням" показує, що краєзнавчий музей – насамперед про місцеву громаду і для неї. Музей прагне зафіксувати досвід і почуття людей, переміщених з Луганської області. Ця колекція розповідає про те, якою була громада раніше, та як трансформується тепер. Це свідчення спогадів, які люди хочуть зберегти, та досвіду, який вони намагаються пережити.

Ця збірка присвячена як тим, хто готовий поділитися своїм досвідом, так і тим, хто не готовий.

Тим, кому вдалося врятувати з полум'я війни щось дороге серцю, і тим, хто втратив усе.

Тим, хто з нами, і тим, хто не з нами.

Усім тим, хто (ще) не повернувся додому.

Наша колекція – це мозаїка переміщених луганських громад.

Le coffret

The Box | Скринька

Don de la famille Oleynyk (Dmytro et Kateryna) de Starobilsk.

Dmytro, Kateryna, et leur fils de 8 ans, Kyrylo, sont originaires de Starobilsk. Jusqu'en février 2022, ils menaient une vie paisible dans cette ville.

Le 24 février, à 5 heures du matin, Dmytro a reçu un appel urgent de son travail. En raison des hostilités, tout le personnel a été informé de ne pas quitter leurs domiciles. La ville de Starobilsk, autrefois paisible, était devenue le théâtre du chaos. Les rues étaient bondées, les habitants faisaient des provisions de nourriture et de médicaments, retiraient de l'argent, tandis que d'autres préparaient leurs affaires et barricadaient leurs fenêtres.

Dans cette situation, Dmytro et Kateryna ont pris la décision de fuir Starobilsk, emportant avec eux seulement un sac de biens pour eux trois. Parmi ces objets se trouvait une boîte à bijoux, un cadeau de la sœur de Kateryna pour son 18e anniversaire. Pour Kateryna, cette boîte était un précieux trésor de sa vie passée, dans laquelle elle conservait de petits souvenirs.

Lorsque Kateryna a découvert que le musée de Starobilsk avait également réussi à déménager, elle a décidé de faire don de cette pièce de son histoire personnelle. Auparavant, la famille avait une relation étroite avec le musée, le visitant régulièrement, participant à des événements, et entretenant des relations amicales avec le personnel.

La boîte à bijoux de Kateryna n'est pas une pièce d'antiquité ornée de pierres précieuses. Cependant, elle symbolise les expériences de Kateryna et de sa famille, un morceau de leur vie et de leurs souvenirs arraché au chaos de la guerre et de l'occupation. C'est un rappel que les choses les plus simples ont parfois la plus grande valeur.

Donated by the Oleynyk family (Dmytro and Kateryna) from Starobilsk.

Dmytro, Kateryna, and their 8-year-old son Kyrylo, are from Starobilsk. Until February 2022, they lived a quiet life.

On 24 February, at 5 a.m., Dmytro received an urgent call from his work, informing him that due to the hostilities, all staff were to stay home. The previously quiet city of Starobilsk had turned into a scene of chaos. There were long lines everywhere as people stocked up on food and medicine, and withdrew cash, while others were packing their belongings and taping up windows.

Dmytro and Kateryna decided to take their chances and escape Starobilsk. They packed only one bag of belongings for the three of them. Among those things was a jewellery box, a gift to Kateryna from her sister on her 18th birthday. This box was a dear reminder to Kateryna of her once peaceful life. It was her keepsake where she kept all her small treasures.

When the family found out that the Museum had also managed to relocate from Starobilsk, Kateryna decided to donate this small piece of her personal history. The family used to be frequent visitors to the Museum, attending events, and had become good friends to the entire staff.

Kateryna's jewellery box may not be decorated with precious stones, and it is not centuries old, but it is a symbol of what she and her family have experienced. It is a piece of life and memories torn from the chaos of war and occupation, and a reminder that true value sometimes lies in the simplest of things.

Подарунок від родини Олейників (Дмитра та Катерини) зі Старобільська.

Дмитро, Катерина та їхній 8-річний син Кирило родом зі Старобільська. До лютого 2022 року вони жили спокійним життям.

24 лютого о 5 годині ранку Дмитру терміново зателефонували з роботи і повідомили, що через бойові дії всі співробітники повинні залишитися вдома. Раніше спокійне місто Старобільськ перетворилося на справжній хаос. Скрізь вишикувалися довжелезні черги: люди запасалися продуктами і медикаментами, знімали готівку, а інші пакували речі і заклеювали вікна скотчем.

Дмитро і Катерина вирішили ризикнути і втекти зі Старобільська. Вони зібрали лише одну сумку з речами на трьох. Серед цих речей була шкатулка для прикрас, подарунок Катерині від її сестри на 18-річчя. Ця скринька була дорогим нагадуванням Катерині про її колись мирне життя. Це був її сувенір, де вона зберігала всі свої маленькі скарби.

Коли родина дізналася, що музей також переїхав зі Старобільська, Катерина вирішила подарувати цю маленьку частинку своєї особистої історії. Родина часто відвідувала Музей і його заходи, Вони стали добрими друзями для всього колективу.

Скринька Катерини не прикрашена коштовним камінням і не має багатівкової історії, але вона є символом того, що пережила вона та її родина. Це шматочок життя і спогадів, вирваний з хаосу війни та окупації, і нагадування про те, що справжня цінність іноді криється в найпростіших речах.

La ville de Kreminna est sous occupation russe depuis le 18 avril 2022. Cette région était autrefois réputée pour ses nombreux sites de loisirs, ses forêts, lacs et étangs. Aujourd'hui, les forêts de Kreminna ont été transformées de manière drastique, arborant désormais des tranchées, des abris et des arbres calcinés.

Don de Nadiya et Serhiy K.

À Kreminna, Nadiya travaillait en tant que vendeuse, tandis que son mari Serhiy exerçait le métier de mécanicien dans un garage. La mère de Nadiya, Raisa K., résidait dans une maison confortable avec un jardin à la périphérie de Kreminna. Cette maison était lieu de souvenirs, ayant vu grandir plusieurs générations de la famille. Pendant de nombreuses années, une oie en céramique fut le témoin silencieux de la vie de la famille, trônant sur le rebord de la fenêtre de la cuisine. Lorsque les bombardements ont commencé à Kreminna en 2022, la famille s'est d'abord réfugiée dans le sous-sol de leur immeuble, espérant que les forces militaires ukrainiennes protégeraient la ville. Cependant, la situation s'est rapidement détériorée, les bombardements devenant plus fréquents et dévastateurs. De temps en temps, Nadiya et Serhiy sortaient à tour de rôle pour vérifier l'état de leur maison familiale. Un jour, leur immeuble a été touché, entraînant un incendie partiel de leur appartement. Le 25 mars, la famille a reçu la nouvelle dévastatrice que leur maison avait été réduite en cendres. Face à cette situation, la famille a pris la décision de quitter Kreminna. Ils sont partis avec peu de possessions, un petit sac contenant des documents, un album photo familial, et l'oie en céramique qui avait miraculeusement survécu, retrouvée parmi les ruines de leur maison familiale.

The town of Kreminna has been under Russian occupation since 18 April 2022. The area was known for its many recreational sites with forests, lakes and ponds. Currently, the Kreminna forests look very different, laced with trenches, dugouts and burnt trees.

Donated by Nadiya and Serhiy K.

In Kreminna, Nadiya worked as a shop assistant, and her husband Serhiy was a mechanic at a local garage. Nadiya's mother, Raisa K., lived in a suburb of Kreminna, in a cosy house with a garden. This house had seen several generations of the family grow up and was a place of warm memories. For years, a ceramic goose sat in front of the kitchen windows, a silent witness to the family's life.

When the shelling of Kreminna began in 2022, the family first sought shelter in their building's basement, hoping that the Ukrainian military forces would hold the town. However, the situation deteriorated, and the shelling intensified. Occasionally, Nadiya and Serhiy would take turns going out to check on their family house. Eventually, their apartment building was hit, and their flat partially burned down. On 25 March, they received the news that their family home had burned to ashes, as well.

At that point, the family decided to leave Kreminna. All they had left was a small bag with documents, a family photo album, and the ceramic goose that had miraculously survived in the ruins of their family house.

Місто Кременна перебуває під російською окупацією з 18 квітня 2022 року. Ця місцевість була відома своїми численними рекреаційними зонами з лісами, озерами та ставками. Зараз кременські ліси виглядають зовсім інакше, померезані окопами, бліндажами та обгорілими деревами.

Подарунок від Надії та Сергія К.

У Кременній Надія працювала продавчиною в магазині, а її чоловік Сергій був механіком у місцевому гаражі. Мати Надії, Раїса К., жила в передмісті Кременної, в затишному будинку з садом. У цьому будинку виросло кілька поколінь родини, і він був місцем, пов'язаним з теплими спогадами. Роками на віконниці кухні сидів керамічний гусак, мовчазний свідок життя родини.

Коли у 2022 році почалися обстріли Кременної, сім'я спочатку сховалася в підвалі свого будинку, сподіваючись, що українські військові утримають місто. Однак ситуація погіршувалася, а обстріли посилювалися. Час від часу Надія та Сергій по черзі виходили на вулицю, щоб перевірити, як там їхній рідний дім. Зрештою, в їхній будинок влучили снаряди, і їхня квартира частково згоріла. 25 березня вони отримали звістку про те, що їхній родинний будинок також згорів дощенту.

Тоді сім'я вирішила вийхати з Кременної. Все, що у них залишилося, – це невелика сумка з документами, сімейний фотоальбом і керамічний гусак, який дивом уцілів у руїнах їхнього будинку.

L'oie

The goose | Гусак

L'horloge

The clock | Годинник

Rubizhne est sous occupation russe depuis le 12 mai 2022, et de cette ville industrielle, il ne reste plus aucun bâtiment debout. Rubizhne a été complètement dévastée, suivie de funérailles de masse. Selon la BBC, les forces russes ont tiré jusqu'à 1 500 obus par jour lors de la bataille pour Rubizhne en mai 2022.

Don d'Ada R.

En 1974, Ada a obtenu son diplôme en Histoire et Méthodes de Travail Éducatif. Elle a commencé sa carrière d'enseignante et a consacré sa vie entière à l'éducation des élèves de Rubizhne, choisissant de ne pas fonder de famille.

La guerre de 2022 a tout pris à Ada. Elle a perdu sa maison, ses ami.es, ses élèves et sa ville natale. Pendant l'invasion, le chauffage, l'approvisionnement en eau et d'autres services publics ont été interrompus. Ada a passé six semaines dans le sous-sol de sa maison, utilisé comme refuge. Une nuit, un ancien élève l'a appelée pour s'assurer qu'elle était toujours en vie.

Dans la hâte, Ada a préparé sa valise avec peu de choses. Malgré les circonstances, elle a choisi d'emporter avec elle une horloge offerte pour marquer ses 10 années d'enseignement. Ce sont les souvenirs de ce passé qui l'ont aidé à rester en vie et à survivre aux heures passées dans le sous-sol.

Le 7 avril 2022, un ancien élève d'Ada l'a contactée à nouveau, afin de la faire évacuer.

En offrant son horloge au Musée, Ada a demandé qu'elle soit exposée de manière à rappeler à tous.tes que "le temps est de notre côté et que l'Ukraine sera bientôt libre".

Rubizhne has been under Russian occupation since 12 May 2022. An industrial city, it has been razed to the ground with no buildings surviving and reported mass burials. The BBC claims that the Russian forces fired up to 1,500 shells a day during the battle for Rubizhne in May 2022.

Donated by Ada R.

In 1974, Ada graduated with a degree in History and Methods of Educational Work. She started teaching, devoting her entire life to the schoolchildren of Rubizhne without having a family of her own.

The war of 2022 took everything Ada had. She lost her home, her friends, her students, her whole city. Upon the full-scale invasion, heating, water supply and other utilities were cut off. For six weeks, Ada did not leave her basement, which then served as shelter. Until one night, a former student called to see if she was still alive.

Ada's emergency suitcase was very modest. Still, she left room for a watch she had been given on her 10th anniversary as a teacher. The precious memories of her life's work helped her stay alive and keep track of her devastating days in the basement.

On 7 April, 2022, Ada's former student evacuated her from the city

When handing over the watch to the Museum, Ada asked for it to be placed in one of the most visible spots, a reminder that "time was on our side and soon Ukraine would be free".

Рубіжне перебуває під російською окупацією з 12 травня 2022 року. Промислове місто було зрівняне з землею, не залишилося жодної вцілілої будівлі, повідомляється про масові поховання. BBC стверджує, що російські війська випускали до 1 500 снарядів на день під час битви за Рубіжне у травні 2022 року.

Подаровано Адою Р.

У 1974 році Ада закінчила університет за спеціальністю "Історія та методика виховної роботи". Вона присвятила все своє життя школярам Рубіжного, не маючи власної сім'ї.

Війна 2022 року забрала все, що мала Ада – дім, друзів, учнів, усе місто. Після повномасштабного вторгнення комунальні послуги були відключені. Тижнями Ада не виходила зі свого підвалу, який тоді слугував їй притулком. Аж поки одної ночі їй не зателефонував колишній студент, щоб дізнатися, чи вона ще жива. Тривожна валіза Ади була дуже скромною. Проте там знайшлося місце для годинника, який їй подарували на 10-річчя вчителювання. Дорогоцінні спогади допомагали їй залишатися живою і відстежувати жахливі дні, проведені в підвалі.

7 квітня 2022 року колишній учень вивіз Аду з міста.

Передаючи годинник до музею, Ада попросила розмістити його на одному з найпомітніших місць, як нагадування, що "час на нашому боці і скоро Україна буде вільною".

Don d'Olena de Louhansk.

Olena habitait à Louhansk avec ses parents et son grand-père jusqu'en 2014. Étudiante en médecine, son rêve était de devenir docteur. En mars 2014, tout a changé pour Olena quand Louhansk, sa ville préférée, a été bombardée. Quand les enseignements de sa faculté ont été interrompus, ses projets se sont envolés en fumée.

Alors que la situation à Louhansk s'aggravait, Olena a décidé de partir elle aussi. Parmi les quelques objets qu'elle a emportés avec elle, il y avait un collier à pendentifs. Bien qu'il ne s'agisse pas d'un bijou coûteux, il lui était cher. C'était un cadeau de sa tante, qui lui rappelait la vie qu'elle laissait derrière elle.

Olena finit par se rendre à Severodonetsk où elle a trouvé un emploi et fondé sa propre famille. Tout semblait s'arranger. Pourtant, en février 2022, la plus grande crainte d'Olena s'est réalisée: la ville a été la cible de bombardements russes incessants qui, cette fois, impactaient également sa fille. Elle ne voulait pas que son enfant entende les explosions, et doit rester cachée dans un sous-sol comme elle-même l'avait fait. En l'espace de quelques semaines, leur appartement a été détruit lors de l'une des attaques, et Olena a perdu sa maison pour la deuxième fois.

La famille a fini par se rendre à Vinnytsia. Olena a appris que le Musée de Louhansk avait réussi à échapper deux fois à l'occupation russe, tout comme elle.

Comme le Musée se réinventait malgré un contexte difficile, elle voulait que celui-ci entre en possession de son précieux pendentif. Elle voulait partager avec d'autres personnes ce qui pour elle avait été un symbole de réconfort et de renouveau.

Donated by Olena from Luhansk.

Olena lived in Luhansk with her parents and grandfather until 2014. As a student of medicine, she dreamt of becoming a successful doctor. March 2014 changed all of that. Olena's favourite city, Luhansk, suffered from shelling. Teaching at the faculty stopped, all her dreams and plans were shattered.

As the situation in Luhansk escalated, Olena decided to leave as well. Among the few things she took with her was a pendant necklace. Although not an expensive piece of jewellery, it was dear to her: a present from her aunt, it reminded her of the life she was leaving behind.

Eventually, Olena made her way to Severodonetsk, found a job and started her own family. Everything seemed to have fallen into place. However, in February 2022, Olena's biggest fear repeated itself, as the city became the focus of unrelenting Russian shelling; and this time it also affected her daughter. She did not want her child to hear the explosions and have to remain hidden in a basement as she had done. Within a few weeks, their apartment was destroyed in one of the attacks and Olena lost her home for the second time.

Eventually, the family made their way to Vinnytsia. Olena learned that the Luhansk Museum had managed to escape the Russian occupation twice, just like herself.

As the Museum was reinventing itself regardless of all the hardships, she wanted them to have her treasured pendant. This was her symbol of comfort and revival, and she wanted to share it with other people, who needed it so much.

Передано Оленою з Луганська.

До 2014 року Олена жила в Луганську з батьками та дідусем. Будучи студенткою медичного факультету, вона мріяла стати успішною лікаркою. Березень 2014 року все змінив. Улюблене місто Олени, Луганськ, постраждало від обстрілів. Викладання на факультеті припинилося, всі її мрії та плани розбилися вщент.

Коли ситуація в Луганську загострилася, Олена вирішила виїхати. Серед небагатьох речей, які вона взяла з собою, була одна особлива підвіска. Хоча це й не дорога прикраса, вона була особливо цінною: подарунок від тітки, що нагадував про життя, яке Олена залишала позаду.

Зрештою, дівчина дісталася Северодонецька, знайшла роботу і створила власну сім'ю. Здавалося, все стало на свої місця. Однак у лютому 2022 року найбільший страх Олени повторився: вона знову чула безперервні російські обстріли міста, в якому жила. І цього разу під обстрілами опинилася і її донька. Олена не хотіла, щоб її дитина чула вибухи й була змушена ховатися в підвалі, як це робила колись вона сама. За кілька тижнів їхня квартира була зруйнована під час одного з обстрілів. Так Олена вдруге втратила дім.

Зрештою, сім'я перебралася до Вінниці. Олена дізналася, що Луганському музею, як і їй самій, двічі вдалося втекти від російської окупації.

Оскільки музей відроджувався попри всі труднощі, вона хотіла, щоб у них був її заповітний кулон. Це був її символ затишку та відродження, і вона хотіла поділитися ним з іншими людьми, які цього так потребували.

Le pendentif

The pendant | Підвіска

Les jumelles

The binoculars | Бінокль

Don de Raisa N.

Raisa travaillait comme ouvreuse dans un théâtre de Louhansk. C'était la première à accueillir les invité.es, à vérifier leurs billets et à les escorter jusqu'à leur siège.

Lorsque Louhansk a été occupé en 2014, la vie théâtrale de Raisa a pris fin. Le seul artefact lui rappelant son théâtre était une paire de jumelles de théâtre.

Après le décès de sa mère en 2016, Raisa et son mari ont décidé de partir. C'est ainsi que Severodonetsk est devenue leur nouvelle maison.

Quand la guerre a recommencé en 2022, iels ont été bloqué.es à Severodonetsk sous d'intenses bombardements pendant plus d'un mois. Iels ont essayé de quitter la ville à plusieurs reprises mais les convois avec des civil.es ont été pris pour cible par les forces russes.

Parmi les rares choses que Raisa et son mari ont réussi à emporter dans le bus d'évacuation, il y avait les jumelles de théâtre de Louhansk. Aujourd'hui, une fois de plus, le couple est en train de repartir de zéro à Khmelnytskyi, ville dans laquelle Raisa a trouvé du travail dans un théâtre local.

La représentation est sur le point de commencer... Des dizaines de personnes prennent place - belles et élégantes... Les trois coups sont frappés et les lumières s'éteignent lentement dans la salle.... "Cher public, nous vous demandons de bien vouloir éteindre vos téléphones portables pendant la représentation. En cas de raid aérien, veuillez vous mettre à l'abri. La représentation se poursuivra après la fin de l'alarme. Nous vous remercions de votre compréhension. Gloire à l'Ukraine !" Le rideau se lève. Le spectacle commence.

Donated by Raisa N.

Raisa worked as an usher at a local Luhansk theatre. She was the first to greet the guests, check their tickets and escort them to their seats.

When Luhansk was occupied in 2014, Raisa's theatre life ended. The only thing Raisa had to remember her theatre by was a pair of theatre binoculars.

After her mother passed away in 2016, Raisa and her husband decided to leave. Severodonetsk became their new home.

After the war reignited in 2022, they found themselves stranded in the heavily shelled Severodonetsk for over a month. They tried to leave the city several times, but the convoys with civilians were targeted by the Russian forces.

Among the few things Raisa and her husband managed to bring with them on the evacuation bus were the theatre binoculars from Luhansk. Today, they are, yet again, rebuilding their life from scratch, this time in Khmelnytskyi, where Raisa has found work at the local theatre.

The performance is about to start... Dozens of people take their seats – elegant, beautiful... The third bell rings, the lights slowly go out in the hall.... "Dear audience, we kindly ask you to turn off your cell phones during the performance. In the event of an air raid, please make your way to the shelter. The performance will continue after the air raid alarm ends. Thank you for your understanding. Glory to Ukraine!" The curtain rises. The performance begins.

Подаровано Раїсою Н.

Раїса працювала білетеркою в місцевому луганському театрі. Вона першою зустрічала гостей, перевіряла їхні квитки та проводжала на місця.

Коли Луганськ був окупований у 2014 році, театральне життя Раїси закінчилося. Єдине, що нагадувало Раїсі про її театр, – це театральний бінокль, який вона зберегла.

Після смерті матері, Раїса та її чоловік також вирішили виїхати. Їхнім новим домом став Северодонецьк.

Проте, коли у 2022 році війна знову спалахнула, Северодонецьк також перестав бути безпечним. Під сильними обстрілами, Раїса з чоловіком кілька разів намагалися виїхати з міста, але колони з цивільними ставали мішенню для російських військ.

Серед небагатьох речей, які їй вдалося взяти з собою в евакуаційний автобус, опинився й театральний бінокль з Луганська. Сьогодні вони знову будують своє життя з нуля, цього разу в Хмельницькому, де Раїса знайшла роботу в місцевому театрі.

Вистава ось-ось почнеться... Десятки людей займають свої місця – елегантні, красиві... Лунає третій дзвінок, у залі повільно гасне світло.... "Шановні глядачі, просимо вас вимкнути мобільні телефони під час вистави. У разі повітряної тривоги, будь ласка, пройдіть до укриття. Вистава продовжиться після закінчення повітряної тривоги. Дякуємо за розуміння. Слава Україні!" Завіса піднімається. Вистава починається.

Don de Serhiy B.

Le 24 février 2022, Serhiy et sa famille ont été parmi les premiers à assister à l'invasion russe. Milove, située exactement à la frontière Russo-Ukrainienne, a été occupée en quelques heures.

Il n'était pas possible de quitter Milove durant la première semaine de la guerre. Puis, des rumeurs ont commencé à circuler selon lesquelles certains transporteurs pouvaient emmener les gens jusqu'à la ville de Kharkiv.

La famille de Serhiy a quitté leur maison le 5 mars, traversant neuf points de filtration russes sur la route de Kharkiv. Le filtrage était cruel : les personnes étaient interrogées, déshabillées et fouillées sous la menace d'une arme.

Parmi les rares choses que Serhiy a pu mettre dans sa petite valise, il y avait un souvenir de sa défunte femme décédée d'un cancer sept ans plus tôt. Cette montre était un cadeau qu'il lui avait offert pour leur anniversaire de mariage. Après sa mort, la montre s'est arrêtée.

Aujourd'hui, Serhiy et sa famille vivent à Zakarpattya. Sa fille travaille comme photographe et son petit-fils va à l'école. Serhiy consacre son temps à aider les personnes déplacées à l'intérieur de leur pays. Ayant découvert l'existence du Musée de Louhansk à Lviv, Serhiy a décidé de partager son histoire. Il espère que la montre-bracelet de sa femme, qui, selon lui, l'a gardé sain et sauf pendant les périodes les plus sombres, aidera également le musée à se remettre sur pied.

Donated by Serhiy.

On 24 February 2022, Serhiy and his family were among the first to witness the Russian invasion. Milove, located right on the Ukrainian-Russian border, was occupied within a few hours.

During the first week of the war, leaving Milove was not possible. Eventually, rumours spread that some individual transporters could take people to Ukrainian Kharkiv, and from there they could evacuate to Western Ukraine.

Serhiy's family left their home on 5 March. On the way to Kharkiv they had to go through nine Russian filtration points. The filtration was cruel: people were interrogated, stripped and searched at gunpoint.

Among the few things Serhiy could pack in his small suitcase was a souvenir of his late wife who had died of cancer seven years earlier. The watch was his wedding anniversary present to her. After her death the watch stopped ticking.

Today, Serhiy and his family live in Zakarpattya. His daughter works as a photographer and his grandson goes to school. Serhiy dedicates his time to helping internally displaced people. Having found out about the Luhansk Museum in Lviv, Serhiy decided to share his story. He hopes that his wife's wristwatch, which, he felt, kept him safe and sound throughout his darkest times, would also help the Museum to stand on its feet once again.

Надано Сергієм.

24 лютого 2022 року Сергій та його родина одними з перших стали свідками російського вторгнення. Мілове, розташоване прямо на кордоні з Російською Федерацією, було окуповане за кілька годин.

Протягом першого тижня війни виїхати з селища було неможливо. Згодом поширилися чутки, що окремі перевізники можуть вивезти людей до українського Харкова, а звідти евакуювати на захід України.

Сім'я Сергія покинула свій дім 5 березня. Дорогою до Харкова їм довелося пройти через дев'ять російських фільтраційних пунктів. Фільтрація була жорстокою: людей допитували, роздягали та обшукували під дулами автоматів.

Серед небагатьох речей, які Сергій зміг узяти із собою, був сувенір його покійної дружини, яка померла від раку сім років тому. Цей годинник він подарував їй на річницю весілля. Після її смерті годинник зупинився.

Сьогодні Сергій з родиною живе на Закарпатті. Його донька працює фотографією, а онук ходить до школи. Сергій присвячує свій час допомозі внутрішньо переміщеним особам. Дізнавшись про Луганський музей у Львові, Сергій вирішив поділитися своєю історією. Він сподівається, що наручний годинник його дружини, який, за його словами, оберігав його в найважчі часи, допоможе Музею знову стати на ноги.

La montre

The watch | Наручний годинник

Le poisson

The fish | Риба

Viktoriya Vereshchynska and Fedir Chichkov, 2023

Starobilsk est sous occupation russe depuis le 3 mars 2022.

Don de Volodymyr O.

Volodymyr et son frère aîné, Ihor, sont nés et ont grandi à Starobilsk.

Ce cendrier en forme de poisson est un souvenir rapporté par Ihor d'un voyage d'affaires en Bulgarie. À l'époque, voyager en dehors de l'Union soviétique était quasiment impossible pour la majorité de la population: ce simple objet représentait un aperçu de la vie en dehors du régime.

Dans les années 1980, les deux frères ont été enrôlés dans l'armée soviétique et envoyés en Afghanistan au sein de différentes unités. Volodymyr est le seul de son unité à avoir survécu. À son retour, il apprend que son frère a été tué au cours des combats.

Après une convalescence longue et difficile, Volodymyr s'est marié et a fondé sa propre famille. Son fils porte le nom de son frère. Lorsque l'Ukraine a obtenu son indépendance en 1991, il a enfin pu parler de son service en Afghanistan et des circonstances de la mort de son frère.

Après le début de l'invasion, la famille de Volodymyr a quitté Starobilsk, ville occupée, pour Kropyvnytskyi. En raison de son âge, Volodymyr ne pouvait pas s'engager dans les forces armées ukrainiennes. Lorsqu'il a appris que le Musée de Louhansk avait relancé ses activités de déplacement, il a décidé de faire don de son cendrier-poisson. Pour Volodymyr, cet objet symbolise sa profonde conviction en la nécessité de protéger l'indépendance de l'Ukraine au nom de la liberté et de la paix mondiale.

Starobilsk has been under Russian occupation since 3 March, 2022

Donated by Volodymyr O.

Volodymyr and his older brother, Ihor, were born and raised in Starobilsk.

The fish-shaped ashtray was a souvenir from Ihor's business trip to Bulgaria. At that time, travelling outside the Soviet Union was next to impossible for the majority of the population and this simple souvenir was a glimpse of life outside the regime.

In the 1980s, both brothers were drafted into the Soviet army and sent to Afghanistan in different units. Volodymyr was the only one of his unit to survive. Upon returning home he learned that his brother had been killed during the fighting. However, he was forbidden to discuss his military service or stationing with anyone.

After a long and difficult recovery, Volodymyr married and started his own family. His son was named after his brother. When Ukraine gained independence in 1991, he was finally able to speak out about his service in Afghanistan and the circumstances of his brother's death.

After the start of the full-scale invasion, Volodymyr's family left occupied Starobilsk for Kropyvnytskyi. Because of his age, Volodymyr could not join the Ukrainian armed forces. When he learned that the Luhansk Museum had revived its activities in displacement, he decided to donate his fish ashtray.

To Volodymyr, this simple object symbolises his profound belief in the need to protect Ukrainian independence for the sake of freedom and peace in the greater world.

Старобільськ перебуває під російською окупацією з 3 березня 2022 року

Надано Володимиром О.

Володимир та його старший брат Ігор народилися і виросли в Старобільську.

Попільничка у формі риби – це сувенір з відрядження Ігора до Болгарії. У той час виїзд за межі Радянського Союзу був майже неможливим для більшості, і цей простий сувенір відчувався проблиском життя поза режимом.

У 1980-х роках обох братів призвали до лав радянської армії і відправили до Афганістану в різних підрозділах. З підрозділу Володимира, він був єдиним, хто вижив. Повернувшись додому, він дізнався, що його брат загинув під час бойових дій. Йому було заборонено обговорювати з будь-ким свою військову службу.

Після важкого відновлення Володимир одружився і створив власну сім'ю. Свого сина він назвав на честь брата. Коли Україна здобула незалежність у 1991 році, він нарешті зміг розповісти про свою службу в Афганістані та обставини загибелі брата.

Після початку повномасштабного вторгнення сім'я Володимира виїхала з окупованого Старобільська до Кропивницького. Через свій вік Володимир не міг вступити до лав Збройних Сил України. Коли він дізнався, що Луганський музей відновив діяльність в умовах переміщення, то вирішив подарувати свою рибку-попільничку. Для Володимира цей простий предмет символізує його віру в необхідність захищати українську незалежність заради свободи і миру в усьому світі.

Don d'Anton et Yevhen.

Les deux frères sont nés à Louhansk au sein d'une famille d'ingénieur.es. Passionnés de football depuis l'enfance et fervents supporters du club Zorya de Louhansk, ils n'ont jamais raté un seul match.

Lorsqu'ils ont été assez grands, ils ont rejoint une branche locale des ultras. Ils ne soutenaient ni le hooliganisme ni la violence, mais se considéraient comme des supporters très actifs.

En décembre 2013, Yevhen et Anton se sont rendus à Kyiv pour soutenir la Révolution de la Dignité. Après l'annexion de la Crimée par la Russie en 2014, ils se sont également portés volontaires pour défendre l'État et l'indépendance de l'Ukraine en s'engageant dans l'armée. En 2016, Anton a été blessé et est retourné à la vie civile. Yevhen a terminé son service en 2017. En février 2022, ils vivaient tous les deux à Kharkiv.

Lorsque la Russie a envahi leur pays, les frères n'ont pas hésité à s'engager à nouveau dans l'armée, cette fois au sein des services de renseignement.

Lorsqu'Anton et Yevhen se sont rendus à Lviv à l'automne 2022, ils ont rencontré l'équipe du musée déplacé de Louhansk et ont fait don de leurs chevrons Zorya. Pour eux, Louhansk est encore et toujours une ville ukrainienne.

L'équipe du musée chérit ces chevrons, en espérant que Yevhen, Anton et les nombreux.es ami.es militaires du musée retourneront bientôt à leur vie paisible, avec la victoire.

Donated by Anton and Yevhen.

The two brothers were born in Luhansk to a family of engineers. Football fans since childhood, they were keen supporters of the Luhansk club Zorya, never missing a single match.

When they were old enough, they joined the local ultras association. They did not support football hooliganism and violence but considered themselves very active fans.

In December 2013, Yevhen and Anton travelled to Kyiv to support the Revolution of Dignity. After the Russian annexation of Crimea, in 2014, they also volunteered to defend Ukrainian statehood and independence by joining the military. In 2016, Anton was wounded and returned to civilian life. Yevhen completed his service in 2017. In February 2022, they both lived in Kharkiv.

When Russia invaded, the brothers did not hesitate to join the army again, this time serving in intelligence.

In the fall of 2022, when Anton and Yevhen visited Lviv, they met the team of the displaced Luhansk Museum and donated their Zorya chevrons. For them, Luhansk still is and always has been Ukrainian.

The Museum team cherishes these chevrons, hoping that Yevhen, Anton, and the Museum's numerous military friends will soon return to their peaceful lives, with victory.

Подаровано Антоном та Євгеном.

Брати народилися в Луганську в родині інженерів. Футбольні фанати з дитинства, вони були палкими прихильниками луганського клубу "Зоря" й не пропускали жодного матчу.

Коли подорослішали, приєдналися до місцевого об'єднання ультрас. Вони не підтримували футбольне хуліганство та насильство, але вважали себе дуже активними вболівальниками.

У грудні 2013 року Євген і Антон поїхали до Києва, щоб підтримати Революцію Гідності. Після російської анексії Криму, у 2014 році, вони також пішли добровольцями захищати українську державність і незалежність, приєднавшись до армії. У 2016 році Антон отримав поранення і повернувся до цивільного життя. Євген завершив службу у 2017 році. У лютому 2022 року вони обидва жили в Харкові.

Коли Росія вторглася на територію України, брати без вагань знову пішли до армії, цього разу в розвідку.

Восени 2022 року, коли Антон та Євген приїхали до Львова, вони познайомилися з командою переміщеного Луганського музею та подарували свої шеврони "Зорі". Для них Луганськ залишається і завжди був українським.

Команда музею береже ці шеврони і сподівається, що Євген, Антон та численні військові друзі музею скоро повернуться до мирного життя з перемогою.

Le badge

The badge | Шеврон

Le chat

The cat | Кит

Viktoriya Vereshchynska and Fedir Chichkov, 2023

Don d'Angela B.

Angela est née à Svatove et y a vécu jusqu'au début de l'invasion. Elle a toujours particulièrement aimé les chats, notamment des chats errants dont elle prenait soin en les ramenant chez elle. La famille et les ami.es d'Angela étaient persuadé.es qu'elle deviendrait vétérinaire, mais elle a choisi une autre voie et est devenue infirmière.

Quasiment dès le début de la guerre, la région a été envahie par les troupes russes, devenant ainsi le théâtre de violents affrontements. Angela et son mari se sont engagé.es dans les manifestations locales contre l'occupation dès le début de la guerre, et Angela a dû cesser son travail à l'hôpital en raison de son occupation. À la place, elle a commencé à recevoir des patients chez elle et à rendre visite aux personnes âgées pour leur prodiguer des soins à domicile.

Lorsque les occupant.es ont commencé à persécuter les activistes ukrainien.nes, la famille d'Angela a compris qu'il était temps de fuir. Même si Angela n'a pas pu évacuer tous ses animaux de compagnie, elle a réussi à sauver sa figurine de chat préférée, un cadeau de son mari Serhiy, reçu lorsqu'ils étaient adolescent.es en 11e année. Cette figurine est devenue un symbole personnel de leur famille aimante et de leur vie paisible passée.

En 2022, Serhiy a été appelé à rejoindre l'armée ukrainienne pour lutter contre l'invasion russe. Iels espèrent pouvoir un jour revenir dans leur village natal de Svatove et y vieillir ensemble. Angela a décidé de faire don de leur figurine de chat au Musée exilé de Louhansk. Leur histoire est un témoignage de l'expérience partagée de tous ceux.celles qui ont été contraints de quitter leur foyer en raison de la guerre.

Donated by Angela B.

Angela was born in Svatove and lived there until the beginning of the full-scale invasion. She has always been particularly fond of cats, taking care of strays and bringing them home as pets. Angela's family and friends were sure she would become a veterinarian, but she chose a different path and became a nurse.

Almost immediately following the start of the war, the area was occupied by Russian forces and was at the centre of intense hostilities. Angela and her husband joined local protests against the occupation, and she stopped going to work at the hospital because it was occupied. Instead, she saw people at her home and visited the elderly to treat them in their own homes.

When the occupiers began persecuting Ukrainian activists, Angela's family realised they had to flee. Although Angela was unable to evacuate all her pets, she rescued her favourite cat figurine which had been given to her by her husband, Serhiy, back in the 11th grade, when they were both in their teens. This figurine became a personal symbol of their loving family and once peaceful life.

In 2022, Serhiy was drafted into the Ukrainian army to fight the Russian invasion. He hopes that he and his wife can return and grow old in their native Svatove one day.

Angela donated her and Serhiy's cat figurine to the displaced Luhansk Museum. Their story is a part of the common experience of all those who were driven from their homes by the war.

Подаровано Анжелою Б.

Анжела народилася у Сватовому і жила там до початку повномасштабного вторгнення. Вона завжди особливо любила котів, піклувалася про безпритульних тварин і приносила їх додому як домашніх улюбленців. Її близькі були впевнені, що Анжела стане ветеринаром, але сама вона обрала професію медсестри.

Майже одразу після початку війни Сватове окупували російські війська, і район опинився в центрі інтенсивних бойових дій. Анжела та її чоловік приєдналися до місцевих протестів проти окупації. Жінка перестала ходити на роботу в лікарню, оскільки її теж зайняли окупанти. Проте вона продовжувала приймати пацієнтів вдома.

Коли окупанти почали переслідувати українських активістів, сім'я Анжели зрозуміла, що треба тікати. Хоча Анжела не змогла евакуювати всіх своїх домашніх тварин, вона врятувала улюблену фігурку kota, яку їй подарував чоловік Сергій. Це було ще в 11 класі, коли вони обидва були підлітками. Фігурка стала символом їхньої люблячої сім'ї та колись мирного життя.

У 2022 році Сергія закликали до української армії, щоб боротися з російським вторгненням. Він сподівається, що колись вони з дружиною зможуть повернутися до рідного міста.

Анжела подарувала їхню з Сергієм фігурку kota переміщеному Луганському музею. Їхня історія – частина спільного досвіду всіх тих, кого війна вигнала з рідних домівок.

En avril 2022, un avion de combat russe SU-25 a été abattu dans la région de Donetsk, et son pilote est devenu prisonnier de guerre. Le parachute de ce pilote est désormais un élément phare de la nouvelle collection du musée de Louhansk.

Cet avion a été abattu sur la route d'évacuation reliant Olesia à Starobilsk.

Olesia Milovanova a partagé ses sentiments : "La perte du musée de Louhansk suite à l'invasion de la Russie a été une expérience extrêmement douloureuse pour moi. Cependant, j'ai maintenu ma détermination à rassembler mon équipe à Lviv et à redémarrer notre travail coûte que coûte. Lors de mon évacuation, j'ai assisté à la capture d'un pilote de chasse russe, et en voyant son parachute sans vent, ma première pensée a été qu'il devait devenir le tout premier objet exposé de notre nouvelle collection. Cette collection est un symbole de la victoire, et je crois fermement qu'elle est à portée de main."

In April 2022, a Russian SU-25 combat aircraft was shot down in the Donetsk region. Its pilot was taken as a prisoner of war, and his parachute eventually became part of the new collection of the Luhansk Museum.

The aircraft was shot down on Olesia's evacuation route from Starobilsk.

Olesia Milovanova: "To me, the loss of the Luhansk Museum after Russia's full-scale invasion was immensely painful. However, I was determined to reconvene my team in Lviv and revive our work no matter what. When I witnessed the capture of a Russian fighter pilot during my evacuation and saw his windless parachute, my first thought was that it should become the first exhibit item in our new collection. A collection of victory, which I believe is not far off".

У квітні 2022 року в Донецькій області збили російський бойовий літак СУ-25. Його пілот потрапив у полон, а парашут згодом став частиною колекції Луганського краєзнавчого музею.

Літак був збитий на шляху евакуації директорки Музею зі Старобільська.

Олеся Мілованова: "Для мене втрата Луганського музею після повномасштабного вторгнення Росії була надзвичайно болючою. Однак я сповнилася рішучості будь-що зібрати свою команду у Львові й відродити нашу роботу. Коли я стала свідком захоплення російського пілота-винищувача під час евакуації і побачила його безвітряний парашут, моєю першою думкою було, що цей предмет має стати першим експонатом нашої нової колекції. Колекції перемоги, яка, я вірю, не за горами".

Le parachute

The parachute | Парашут

Les vinyles

The records | Платівки

Le village de Bilokurakyne est sous occupation russe depuis le 28 février 2022.

Don de Lidia K.

Lidia est native du village de Bilokurakyne, situé dans la région de Luhansk. C'est là qu'elle s'est mariée et a élevé ses quatre enfants. En 2010, le mari de Lidia a décroché un emploi dans la région de Volyn, à l'ouest du pays, et la famille a déménagé dans cette nouvelle région. Cependant, chaque été, ils continuaient à rendre visite à leur famille à Bilokurakyne.

Lorsque l'invasion a touché la région, la famille se trouvait dans l'ouest de l'Ukraine. Ils ont maintenu le contact avec leurs proches à Louhansk et ont tout fait pour convaincre de quitter la région. Cette entreprise n'a pas été aisée, car eux-mêmes étaient attachés à leur domicile. Néanmoins, à mesure que le temps passait sous l'occupation, les conditions de vie se sont détériorées.

Deux mois plus tard, en mai 2022, Lidia a finalement pu accueillir ses proches chez elle, dans la région de Volyn.

Les disques vinyles qu'elle a offerts au musée déplacé de Louhansk constituaient une part précieuse de leurs archives familiales. La mère de Lidia était professeure de musique, et la famille avait toujours eu pour habitude de se rassembler autour du tourne-disque en soirée. Lidia avait continué cette tradition avec sa propre famille.

Elle a décidé de faire don de certains de ces disques au musée, espérant que les familles ukrainiennes pourraient bientôt retrouver la paix et renouer avec leurs précieuses traditions familiales.

The village of Bilokurakyne has been under Russian occupation since 28 February, 2022.

Donated by Lidia K.

Lidia was born in the village of Bilokurakyne, Luhansk region. There, she got married and had four children. In 2010, Lidia's husband got a job in the Volyn region in the west, and the family moved there. However, every summer, they would visit their family in Bilokurakyne.

When the full-scale invasion struck, the family was in the west of Ukraine; they kept in touch with their Luhansk relatives and tried to persuade them to evacuate. That was not easy, as people were reluctant to leave their homes. But the longer they stayed under occupation, the worse the living conditions became.

Two months later, in May 2022, Lidia finally was able to welcome her relatives to her home in the Volyn region.

The vinyl records she donated to the displaced Luhansk Museum were part of their family archive. Her mother was a music teacher, and the family had always had a tradition of spending time together around the record player in the evenings. Lidia had continued this tradition with her family.

She donated some of her records to the Museum in the hope that Ukrainian families will soon be able to recover their peace and family traditions.

Село Білокуракине перебуває під російською окупацією з 28 лютого 2022 року.

Подаровано Лідією К.

Лідія народилася в селі Білокуракине Луганської області. Там вона вийшла заміж і народила чотирьох дітей. У 2010 році чоловік Лідії отримав роботу у Волинській області, і сім'я переїхала туди. Проте щоліта вони приїжджали до рідних у Білокуракине.

Коли почалося повномасштабне вторгнення, сім'я була на заході України, підтримуючи зв'язок з луганськими родичами і намагаючись переконати їх евакуюватися. Це виявилось нелегко, люди неохоче залишали свої домівки. Але що довше вони залишалися в окупації, то гіршими ставали умови життя.

Через два місяці, у травні 2022 року, Лідія нарешті зустріла родичів у своєму домі на Волині.

Вінілові платівки, які вона передала до переміщеного Луганського музею, – частина їхнього сімейного архіву. Її мати була вчителькою музики, і родина часто проводила вечори разом біля програвача. Лідія продовжила цю традицію зі своєю родиною.

Вона передала деякі зі своїх платівок до музею з надією, що й інші українські родини незабаром зможуть відновити свій мир і сімейні традиції.

Épilogue du designer

Designer's epilogue | Післямова від дизайнера

Oleksandr Bukreyev.

Donc, comment pourrais-je, en tant qu'artiste et graphiste, vous montrer et vous raconter, cher lecteur, notre guerre ? Sans drame inutile et, par conséquent, sans déprécier l'histoire ? La guerre efface les villes et les gens. Elle finit aussi par supprimer l'empathie alors qu'une tragédie en recouvre une autre.

Quel est votre degré d'empathie, cher lecteur ?

J'ai cherché des images qui soient à la fois compréhensibles et suffisamment expressives. Plus important encore, elles devaient être pertinentes et capables de susciter des émotions. Montrer simplement des ruines et des destructions n'aurait pas suffi et n'aurait pas été approprié. Au mieux, le lecteur ne s'y intéresserait pas. Au pire, comme l'a demandé Gabrielle Wittkop : "Si le regret me tourmente insupportablement,, comment ne pas jeter la pierre à celui qui l'a causé ?"

La Russie est une grande effaceuse. Sous l'occupation, elle a ciblé la mémoire collective et personnelle des Ukrainiens. Et pas seulement dans cette guerre. L'histoire révèle des tentatives continues de destruction de l'identité ukrainienne : occupation, famines artificielles, déportations et exécutions. Parmi

Oleksandr Bukreyev.

So how could I, a visual artist and a graphic designer, show and tell you, dear reader, about our war? Without the unnecessary drama and, accordingly, without depreciating the story? War erases cities and people. It eventually also suppresses empathy while one tragedy overlaps another.

How much empathy do you have, dear reader?

I looked for images that were both understandable and expressive enough. Most importantly, they needed to be insightful and able to evoke emotions. Plainly showing ruins and destruction would not suffice, nor be appropriate. At best, you, as a reader, would simply not care. At worst, as Gabrielle Wittkop asked: "If regret torments me unbearably, how can I not throw stones at the one who caused it?"

Russia is a big eraser. During the occupation, they have targeted the collective and personal memory of Ukrainians. And not only in this war. History reveals continuous attempts to destroy Ukrainian identity: occupation, artificial

Олександр Букреев.

Тож як мені, візуальному художнику і графічному дизайнеру, показати і розповісти тобі, дорогий читачу, про нашу війну? Без зайвого драматизму і, відповідно, без знецінення історії? Війна стирає міста і людей. Зрештою, вона також пригнічує емпатію, коли одна трагедія накладається на іншу.

А скільки емпатії у тебе, дорогий читачу?

Я шукав образи, які були б і зрозумілими, і достатньо виразними. Найголовніше, вони мали бути проникливими і здатними викликати емоції. Просто показати руїни і спустошення було б недостатньо, та й недоречно. У кращому випадку, вам було б просто байдуже. У гіршому, як запитувала Габріель Віткоп: "Якщо жаль нестерпно мучить мене, як я можу не кидати каміння в того, хто його викликав?"

Росія – великий ластик. Під час окупації вона зробила мішенню колективну та особисту пам'ять українців. І не лише в цій війні. Історія свідчить про постійні спроби знищити українську ідентичність: окупація, штучні голодомори, депортації, розстріли. Серед моїх знайомих українців багато хто навіть не

mes connaissances ukrainiennes, beaucoup ne savent même pas qui étaient leurs arrière-grands-parents... Comme les mauvaises herbes, nous sommes un peuple sans racines.

Pour retrouver nos racines et renouer avec notre identité tourmentée, nous nous rendons dans les archives, les bibliothèques et les musées.

Je me suis donc demandé comment dépeindre l'effacement de villes entières et de la mémoire. Aucune photographie ou récit de guerre ne peut donner une véritable compréhension de la guerre à quelqu'un qui ne l'a jamais vécue. Mais je peux essayer de transmettre ce que l'on ressent. Vivre avec la guerre, c'est vivre avec le vide et être confronté à des questions telles que : Que faut-il emporter pour fuir la guerre ? Des souvenirs et quelques couverts ? On peut tenter de fuir l'occupation, de déménager et même d'acheter de nouvelles choses. Mais l'occupation est comme une grande prison. On peut acheter de nouvelles décorations et de nouveaux cadres, mais qu'encadrer si l'on a perdu sa famille ou si l'on n'a plus de photos d'elle ? Qu'est-ce que le "rien" ? L'absence, le vide, la vacuité. L'oubli (au point de se demander si l'on a déjà réellement existé ?), la perte de mémoire.

famines, deportations, and executions. Among my Ukrainian acquaintances, many people do not even know who their great-grandparents were... Like tumbleweeds, we are people without roots.

To go back to our roots and reconnect with our tormented identity, we go to archives, libraries and museums.

So I asked myself – how to depict the erasure of entire cities and memory? No war photograph or story can give a true understanding of war to someone, who has never lived it. But I could try to convey how it feels. To live with war is to live with emptiness and be confronted with questions like: What to bring when escaping from war? Memories and some cutlery? One can attempt to escape from the occupation, move and even buy new things. Yet, the occupation is like a big prison. You may buy new decorations and picture frames, yet what would you frame if you have lost your family or no longer have photos of them? What is "nothing"? Absence, vacuum, emptiness. Oblivion (to the point where the question is appropriate: have you ever existed?), loss of memory.

знає, ким були їхні прадіди та прабабусі... Як перекотиполе, ми – люди без коріння.

Щоб повернутися до своєї історії і відновити зв'язок зі своєю вистражданою ідентичністю, ми йдемо в архіви, бібліотеки та музеї.

Тому я запитав себе – як зобразити стирання цілих міст і пам'яті? Жодна воєнна фотографія чи розповідь не може дати справжнього розуміння війни тому, хто її ніколи не пережив. Але я можу спробувати передати, як це відчувається. Жити з війною – це жити з порожнечою і стикатися з питаннями на кшталт: Що взяти з собою в евакуацію? Спогади та якісь столові прибори? Можна спробувати втекти від окупації, переїхати і навіть купити нові речі. Але окупація – це як велика в'язниця. Ти можеш купити нові прикраси та рамки для фотографій, але що будеш ставити в рамку, якщо втрапиш сім'ю або більше не матимеш їхніх фотографій? Що таке "ніщо"? Забуття, вакуум, порожнеча. Забуття (аж до того, що запитуєш себе: а чи було взагалі колись те буття?), втрата пам'яті.

Літературно-художнє видання

Луганський обласний краєзнавчий музей

Відродження у часи війни. Луганськ, переміщений музей

Підписано до друку 18.11.2023 р.
Формат 63x84/12. Гарнітура Futura, MA2 DejaVu.
Друк цифровий. Папір крейдований.
Ум.-друк. арк. 6,01. Наклад 200 прим.
Вид №33. Зам. №183.

Видавець і виготовлювач
ПП "Видавництво "БОНА"
вул. Наукова, 5, Львів, 79060
Свідоцтво держ. реєстру: ДК №4275.
тел.: (066) 765-96-56

Depuis sa fondation en 1920, le Musée Régional d'Histoire de Louhansk occupe une place centrale au cœur de la région de Louhansk, dont la mission est la préservation de l'identité culturelle locale. Malheureusement, en raison de l'agression militaire perpétrée par la Fédération de Russie en Ukraine, nous avons été contraints de fuir les affres de la guerre à deux reprises, perdant ainsi l'accès à nos locaux et à nos précieuses collections. Toutefois, notre musée s'est révélé être bien plus qu'un simple espace physique. Il incarne avant tout une équipe de professionnels passionnés qui œuvrent sans relâche pour que le musée continue de vivre pour son public.

Aujourd'hui, notre équipe persévère dans son travail à Lviv, dans l'ouest de l'Ukraine. Bien que bon nombre d'entre nous aient perdu leur chez-soi et que l'avenir demeure incertain, nous n'avons pas perdu notre identité culturelle, notre dignité, ni notre dévouement envers notre noble mission. C'est avec une profonde conviction que nous continuons notre travail pour le bien de notre communauté et de notre pays.

– **OLEZIA MILOVANOVA, Directrice du Musée d'Histoire Régionale de Louhansk.**

"Since its founding in 1920, the Luhansk Regional History Museum has been at the heart of the Luhansk region, aiming to preserve local cultural identity. Due to the military aggression of the Russian Federation in Ukraine, we had to escape from the war twice, losing access to our premises and collections. However, our Museum has proven to be more than a physical space. We are first and foremost a team of inspired professionals who always keep the Museum alive for its audience.

Today, our team continues working in Lviv, in the west of Ukraine. Although many of us have lost our homes and certainty in our tomorrows, we have not lost our cultural identity, dignity, and passion for what we do."

– **OLEZIA MILOVANOVA, Director of the Luhansk Regional History Museum.**

"З моменту свого заснування у 1920 році Луганський обласний краєзнавчий музей знаходиться в самому серці Луганщини, прагнучи зберегти місцеву культурну ідентичність. Через військову агресію Російської Федерації в Україні нам довелося двічі тікати від війни, втрачаючи доступ до наших приміщень і колекцій. Однак наш музей виявився чимось більшим, ніж фізичний простір. Ми передусім команда натхненних професіоналів, які завжди підтримують життя музею для його відвідувачів.

Сьогодні ми продовжуємо працювати у Львові, на заході України. Хоча багато хто з нас втратили свої домівки і впевненість у завтрашньому дні, ми не втратили своєї культурної ідентичності, гідності та пристрасті до того, що ми робимо".

– **ОЛЕСЯ МІЛОВАНОВА, директорка Луганського обласного краєзнавчого музею.**

unige.ch/-/louhansk
#unigexpo